

tribuna

LIST ŠTUDENTOV LJUBLJANSKE UNIVERZE

UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR: DRAGO ČOP, MIRO DVORŠAK, MARJAN KUNEJ, JANKO POPOVIČ, EDO RAZDRIH, BOJAN SAMARIN, DUŠAN VOGLAR IN VLADO ZLAJPAH. ODGOVORNI IN GLAVNI UREDNIK JANKO POPOVIČ, UREDNIŠTVO IN UPRAVA — LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA 5a — TEL. 21-102. TEKOČI RACUN 680-79/3-367. ROKOPISOV NE VRACAMO. LETNA NAROČNINA 200 DIN. TISK: CASOPISNO PODJETJE SLOVENSKI POROČEVALEC.

LETO VIII Štev. 15
LJUBLJANA
15. oktobra 1958

DOPIJ JUGOSLOVANSKEGA DELEGATA S KONGRESA MSS V PEKINGU, TOV. MILOŠA BJELIČA

NENEHNI NAPORI

V Pekingu je bil od 4. do 15. septembra V. kongres Mednarodne zveze študentov, kateremu so prvič, po skoraj desetih letih nepravilne izključitve ZSJ, prisostvovali tudi opazovalci Zveze študentov Jugoslavije.

Sodelovanje opazovalcev Zveze študentov Jugoslavije na V. kongresu Mednarodne študentske zveze moramo gledati v luči splošne politike ZSJ, ki stremi za razvijanjem univerzalnega študentskega sodelovanja. ZSJ se je vedno dosledno borila za univerzalno sodelovanje ne samo s poudarjanjem pozitivnih principov, temveč je sistematično in potrpežljivo realizirala te principe v praksi — z organiziranjem, sodelovanjem in s podporo vsem tistim akcijam v študentskem svetu, ki so predstavljale prispevek pri odstranjanju današnje neenotnosti v mednarodnem študentskem gibanju.

Pri razvoju mednarodnega študentskega sodelovanja postavlja ZSJ na prvo mesto direktno sodelovanje in bilateralne odnose z nacionalnimi študentskimi organizacijami. Realistična ocena ZSJ današnje situacije izhaja iz dejstva, da imamo različne mednarodne študentske organizacije, ki brez ozira na slabosti, ki jih težje, morejo in morajo doprinesiti k odstranjanju preprek na poti k razvoju študentskega sodelovanja v svetu.

V času pred V. kongresom MSS je Zveza študentov Jugoslavije razvila uspešno sodelovanje za velikim številom organizacij članice MSS. Napori za opuščanje starih, ozkih in enostranskih koncepcij o sodelovanju s strani MSS, priznanje, da je izključitev ZSJ bila napaka, in koristen program aktivnosti, ki ga je sprejela MSS, so nudili možnost, da ZSJ sodeluje v nekaterih aktivnostih MSS. Na drugi strani pa je MSS sodelovala v nekaterih akcijah, ki jih je organizirala ZSJ in jih nudila podporo v svojih dokumentih. Dejansko je bilo sodelovanje na V. kongresu nadaljevanje vzpostavljenih stikov in potrdilo principialnih stališč ZSJ, da se mednarodno študentsko sodelovanje lahko razvija ne glede na obstoječe razlike med različnimi študentskimi organizacijami.

Vendar pa na odločitve ZSJ, da pošlje svoje opazovalce na kongres, niso vplivala samo stališča MSS do naše organizacije. Nasprotno, ZSJ je upoštevala celotni razvoj MSS v času med IV in V. kongresom in njegova stališča in dejavnost pri razvijanju mednarodnega študentskega sodelovanja nasploh. IV. kongres MSS, ki je bil leta 1952 v Prazi, je dal kritično analizo dotadanega dela in sprejel širša načela za razvoj sodelovanja. Kongres je priznal napore, ki jih za razvijanje sodelovanja med študenti po svetu vlagajo tudi države izven MSS, in poudaril, da MSS ni edini predstavnik študentskega sveta. V tem smislu so bile na kongresu izvedene tudi določene pozitivne spremembe v statutu MSS. V času do V. kongresa so organizacije — članice MSS —

organizirale vrsto praktičnih akcij, ki so v marsičem pozitivno vplivale na razvoj mednarodnega študentskega sodelovanja. Sestanek izvršnega komiteja, januarja letošnjega leta v Leipzigu, je potrdil sprejeto listino IV. kongresa.

Razen tega je bilo tudi dejstvo, da so bile na kongresu objavljene vse reprezentativne nacionalne organizacije ne glede

na članstvo v mednarodnih organizacijah in jim je bilo omogočeno nastopiti na kongresu, med glavnimi razlogi, ki so napotili ZSJ k sprejemu sklepa, da pošlje svoje predstavnike na kongres Mednarodne študentske zveze.

Ce govorimo o delu V. kongresa MSS, potem moramo predvse poudariti, da je glede na udeležbo predstavlja IV. kongres MSS doslej enega najbolj reprezentativnih kongresov MSS. Razen članice Mednarodne študentske zveze je na

kongresu sodelovalo tudi 20 nacionalnih študentskih organizacij — nečlanice MSS — s statusom opazovalcev, med njimi štud. org. Francije, Kanade, Urugvaja, Finske, Filipinov, Italije, Indonezije, Belgije, Anglije itd. Kongres je sprejel v članstvo MSS tudi študentske organizacije Alžira, Maroka, Venezuele, Ceylona, Pakistana, Madžarske in študentov Togo, Jordana, ki študirajo v Franciji oziroma v Egiptu. S takim sodelovanjem številnih republik MSS. Razen članice Mednarodne študentske zveze je na (Nadaljevanje na tretji strani)

NEKAJ NAMOTKOV ZDRUŽENJEM

Več samostojnosti v delu

Menda nam ni še nobeno novo študijsko leto prineslo toliko novega kot letošnje. Pričakovali smo ga z veseljem in s strahom. Z veseljem zato, ker bo reforma študija prinesla na univerzo marsikaj novega, odpravila pa vse tisto, kar že zdavnaj sodi v pozabo; s strahom pa zaradi tega, ker se bojimo, da zaradi objektivnih, še bolj pa subjektivnih vzrokov, ne bomo dosegli že v prvem letu reforme tistih uspehov, ki nam jih omogočajo novi pogoji študija.

Čeprav se spremembe, ki jih določa reforma študija, še ne bodo mogle povsem uveljaviti na naši univerzi v tem študijskem letu, pa bodo kljub temu vplivale na delo študentske organizacije. Tam, kjer teh sprememb ne bodo takoj upoštevali in prilagodili svoje dejavnosti novim razmeram, lahko pričakujemo, da bodo doživeli pri delu precejšnje neuspehe, kar bo povzročilo med študenti določeno brezororientiranost in upad njihove aktivnosti. To bi bilo seveda v nasprotju z našimi prizadevanji, da se dejavnosti študentske organizacije v letošnjem letu ne samo ohrani na dosedanem nivoju, temveč celo okrepi, posebno na tistih področjih, na katerih doslej nismo dosegli posebnih uspehov.

Morda bi bilo potrebno še in še razpravljati o tem, kaj in kako naj delajo posamezna združenja v letošnjem študijskem letu z ozirom na nove pogoje študija, ki zahtevajo nove oblike in način dela ter na specifičnosti problemov posameznih fakultet, vendar se bomo omejili le na nekatera navidez manj pomembna vprašanja, katerim bodo morala združenja v bodoče posvečati več pozornosti.

Na nekaterih združenjih je že od nekdaj v navadi, da tik pred koncem študijskega leta pripravijo skupščino ljubljanskih študentov na hitro izdelajo okvirne načrte za vsa svoja dejavnosti v tistem študijskem letu, nato jih pa vržejo v enega izmed predavalov in pozabijo nanje. Nad tem se ne nameravamo spotikati, saj je bilo dogajanje na fakultetah in izven njih vsezozi tako razgiban, da je vsak dan sproti zahtevalo novih ideoloških, političnih ali kakih drugih akcij in intervencij. Pa tudi način, vsebina in oblike dela so bile več ali manj nespremenljive in v praksi temeljito preizkušene. Zdaj pa, ko je reforma študija

temeljito posegla v učno snov in življenje študentov, bo potrebna več natančnega dela in nove oblike. Za uspešno dejavnost študentske organizacije je tudi potrebno, da se vse delo prenese tja, kjer se študentje največ zadržujejo in delajo, to pa je na združenjih, v letnikih in v študentskih domovih. Ker bodo imeli v bodoče manj časa za izvenštudijsko udeleževanje, ga bomo morali bolj racionalno izkoristiti. Vsa dejavnost ne bo mogla več sloneti na raznih posameznikov, temveč bo morala konkretne naloge reševati čimveč študentov.

Porazdelitev dela med čim širši krog študentov bo povzročila oslabevanje centralnih organov in okrepitev manjših organizacijskih enot, kot so letniki, klubi ter razne komisije pri združenjih, pa tudi združenja sama. Vse te enote bodo odsej bolj samostojno delovale.

Združenja bodo morala tudi v letošnjem študijskem letu posvetiti študijskim problemom izredno mnogo pozornosti. Čeprav jim bo delo okrog programov jemalo mnogo časa, bodo morala budno spremljati prve oblike reforme in registrirati ter reagirati na vse kompromise, polje med starih in novim. Poleg tega se bodo morala boriti proti formalnemu zadoščanju zahtevam reforme, spremljati potek predavanj, vaj in izpitov. Ker bo vse to zahtevalo ogromno dela, bi bilo treba na vseh združenjih, klubih in letnikih organizirati močne študijske komisije in skupine, ki bi bile sposobne ugotavljati na osnovi temeljite analize pozitivnosti ali negativnosti prihajajočega. Vzroke zakoreninjenosti in trdovrsti starih ter dajati stvarne predloge.

Mislimo, da ni treba posebej poudarjati potrebo po večjem sodelovanju s profesorji in organi družbenega upravljanja na univerzi, posebno zdaj, ko se borimo za čimbolj realne programe. Morda bi bilo dobro ustanoviti aktivne komunistov iz

študentov, profesorjev in strokovnjakov iz prakse tudi tam, kjer jih še nimamo. Ti aktivni naj analizirajo posamezne programe, ko bodo izdelani in na temelju objektivnih zaključkov na znanstvenem nivoju povedo svoje mnenje. Se bolje bi pa za seveda bilo, da bi kot svetovalci aktivno sodelovali pri njihovi izdelavi.

Združenja bodo morala v letošnjem študijskem letu ugotoviti socialen položaj vseh študentov, kajti le na osnovi teh podatkov bo študentska organizacija lahko nastopila s svojimi zahtevami pred organi oblasti in široko javnostjo za izboljšanje tega stanja.

Združenja naj posvetijo več pozornosti tudi izvenfakultetni dejavnosti. Gotovo bi jim zelo koristila razširitev sodelovanja z istovrstnimi fakultetami ostalih jugoslovanskih univerz. Tu ne mislimo na dosedanje med fakultetne konference, ki se do sedaj niso posebno obnesle, čeprav so mnogo prispevale k medsebojnemu spoznavanju in razumevanju. Mislimo, da je treba predvsem stremeti, da se spoznava življenje in delo na drugih fakultetah z neposredno, vsaj kratkotrajno vključitvijo v njihovo dejavnost. To lahko dosežemo z ekskurzijami in nekajdnevno izmenjavo tistih študentov, ki živijo v študentskih domovih. Na ta način bi jim omogočili obiskovanje predavanj, ker bi lahko neposredno ugotavljali kvaliteto, vsebino, obliko in način dela profesorjev iz predmetov, ki jih tudi oni poslušajo na svojih fakultetah, in ugotavljali njihove dobre in slabe strani njihovega dela. Pri obiskih na združenjih pa bi lahko spoznali uspehe, težave in način njihovega dela, se znebili za skupne akcije ter uporabljali njihove pozitivne izkušnje pri svojem delu.

Svoje dejavnosti bi morala združenja razširiti tudi na gospodarske in družbene organizacije, v čigar delo se bodo študentje po zaključku študija vključili. Pri tem ne mislimo le na to, da že zdaj spoznavajo delovni proces, organizacije dela in samoupravljanje podjetij ter drugih gospodarskih in družbenih organizacij, temveč da s svojim znanjem pomagajo raznim aktivnim mladim delavcem, kot so aktivni mladi proizvajalci, zadrudniki itd. R. E.

Kaj je s priporočili?

Ko je republiški zbor Ljudske skupščine LRS 30. junija letos sprejel statute nekaterih fakultet, je priporočil naslednje spremembe in dopolnitve:

Naravoslovna fakulteta in fakulteta za rudarstvo, metalurgijo in kemijsko tehnologijo naj proučita vprašanje koordinacije študija istih predmetov ter vprašanja skupnih institutov in laboratorijev. Poleg tega naj naravoslovna fakulteta ponovno pregleda vprašanje dvo in enopredmetnih študijskih skupin ter vprašanje povezave študija na tej fakulteti s študijem na filozofski fakulteti. Fakulteta za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo, fakulteta za elektrotehniko in strojništvo ter fakulteta za rudarstvo, metalurgijo in kemijsko tehnologijo naj naenakno proučijo svoje študijske načrte

ter jih, zlasti za zadnje letnike, z večjo diferenciacijo študija prilagodijo trajanju študija. Pri diferenciaciji študija naj fakulteta za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo upošteva tudi urbanizem, kar zahtevajo dnevne potrebe. Fakulteta za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo pa naj v svojih učnih načrtih ponovno prouči tudi vprašanje kateder, ki so z diferenciranjem študijem tesno povezane.

Kakor vidimo, so ostali na nekaterih fakultetah mnogi problemi nerešeni, čeprav so njihovi statuti že zdavnaj sprejeti. Ker se nam zdijo nekateri izmed njih zelo pomembni, če že ne bistveni za reformo študija, smo se odločili, da opozorimo nanje, ker se jih marsikje še niso lotili, čeprav se približuje čas, ko jih bo treba rešene predložiti Ljudski skupščini v potrditev.

Vrata predavalnic so se odprla...

Socializem - svetovni proces

Ob študiju gradiva VII. kongresa ZKJ, ki bo ena najvažnejših dejavnosti ZSJ v tem letu, pričenjamo z obvladanjem prispevkov o nekaterih najvažnejših poglavjih kongresnega gradiva.

Kapitalizem kot družbeni in proizvodni sistem se vedno bolj krha in prehaja v ozadje zgodovine človeštva. Ekonomska in politična nasprotja, krize in imperialistične vojne so omajale osnove kapitalistične proizvodnje ter zaostri revolucionarni boj delavskega razreda. Čeprav ostaja kapitalistična proizvodnja še vedno v mejah privatne kapitalistične lastnine in privatnega prisvajanja, njen družbeni značaj vedno bolj raste. Privatno izkoriščevalski princip kapitalistične proizvodnje in tudi anarhičnost v razvoju kapitalističnega gospodarstva prihajata vedno bolj v nasprotje s tem naraščajočim družbenim značajem proizvodnje, pa tudi z organizacijo proizvodnje v celoti in s splošnimi družbenimi potrebami. Posebno očitno pa je nasprotje med položajem neposrednih proizvajalcev — izkoriščanih mezdnih delavcev — in med njihovim vedno večjim pomenom v proizvodnji ter njihovimi političnimi in ekonomskimi težnjami. To so tista najvažnejša nasprotja, ki določajo razvoj kapitalizma in tudi njegov neizogiben propad.

Kapitalistični proizvodni odnosi ne ustrezajo več izredno razvitim proizvodnim silam. S svojimi sedanji oblikami kapitalizem ni več zmožen zagotoviti nemoteno razvijajočo družbeno reprodukcijo. Nadaljnji razvoj visoko razvitih kapitalističnih dežel pa ovira tudi neenakomeren gospodarski razvoj različnih svetovnih področij. Te neenakomernosti, ki je seveda tudi ovira za napredovanje celotnega svetovnega gospodarstva, pa ni mogoče odpraviti v okviru dosedanjih odnosov med razvitimi in nerazvitimi deželami, osnovanih na kapitalističnih načelih.

Monopolni kapitalizem je ob vsem tem labirintu nerešljivih nasprotij postal ekonomsko in politično nevdzdržen in si spontano išče izhoda v podražavljanju določenih ekonomskih funkcij, ohranjanju pri tem bistvene značilnosti kapitalističnega proizvodnih in družbenih odnosov. Rast etatističnih tendenc v sodobnem kapitalizmu je povzročila cela vrsta družbenih, ekonomskih in političnih pojavov, od velikih predvojnih gospodarskih kriz, druge svetovne vojne, preko vseh socialističnih revolucij, ki so se že izvršile od velike oktobrske sem, do rastočega družbenega značaja proizvodnje, krepitve anticolonialnih in socialističnih sil in ekonomike nedavno osamosvojenih, zostalnih dežel, ki mora nujno biti državno organizirana.

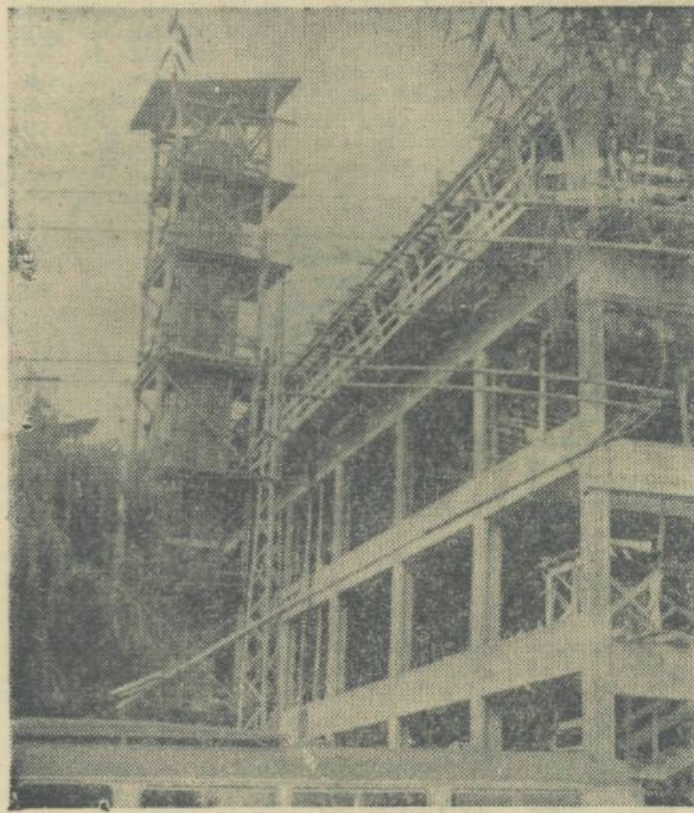
Danes so državno kapitalistične tendence značilne za večino razvitih kapitalističnih dežel. Vodilne kapitalistične sile so prisiljene, da dovoljujejo podražavljanje določenih ekonomskih funkcij, če hočejo zagotoviti razvoj družbene proizvodnje in ublažiti notranja družbena nasprotja ter tako podaljšati življenje kapitalističnega sistema. Toda z uvajanjem teh sprememb vedno bolj slabijo privatno kapitalistične osnove tega sistema in njegovo odpornost proti progresivnim in delavskim gibanjem. Družbena, ekonomska in politična nevdzdržnost kapitalizma postaja tako še očitnejša.

Odnosi proizvodnje in delitve v sodobnem kapitalizmu temeljijo vedno bolj na državni intervenciji. Vloga države pri funkcioniranju in razvijanju družbene ekonomike postaja vedno večja, bodisi preko raznih kreditno-monetarnih dejavnosti, preko davčne sistema, planiranja, kontrole zasebnega kapitala in delitve profita, bodisi z direktnim nacionaliziranjem celih panog industrije in z obsežnimi državnimi investicijami. Kljub temu, da država kontrolira državni kapital in posega vanj z raznimi ukrepi in tako omejuje njegovo privatno upravljanje, pa tega še ne moremo imeti za poseganje v bistvo kapitalizma kot družbenega in proizvodnega sistema. Prenajanje določenih ekonomskih funkcij na državo oziroma na njen aparat je namreč le rezultat prizadevanja kapitalističnih sil, da bi se ekonomsko in politično prilagodile potrebam razvoja proizvodnih sil, družbeno političnim spremembam zadnjih desetletij, rastočemu vplivu socializma v svetu in povečani vlogi in moči delavskega razreda ter da bi poleg vsega tega ohranile bistvene elemente kapitalističnih družbenih odnosov in buržoasne družbene privilegije. Zasebna lastnina in privatnokapitalistični proizvodni odnosi so postali namreč preozki za izredno razvite proizvodne sile, tako da država ni več zmožna v danih pogojih kapitalizma še naprej opravljati reprodukcijo in razvijati proizvodne sile.

Ko pa država in njen aparat prevzmeta posamezne ekonomske funkcije, pridobivata s tem tudi lastno ekonomsko bazo in si tako krepita svojo družbeno vlogo. In kaj kmalu se prične pojavljati tudi težnja, da bi se dvignila nad družbo, da bi omenjena samostojno družbeno vlogo delavskega razreda in celo omejila vlogo privatnega kapitala. Buržoazija in njeni monopolistični vrhovci se zato trudijo, da bi odbržali čim večji pregled nad celotnim delovanjem države in si ohranili položaj glavne vodilne politične sile. Pri teh prizadevanjih se poslužujejo celo raznih fašističnih in drugih antidemokratskih metod.

Državnemu kapitalizmu ni lastna le težnja, da bi se ohranili obstoječi odnosi nacionalnega zatiranja in kolonialnega izkoriščanja, ampak tudi težnja po hegemoniji nad drugimi narodi in po svetovni hegemoniji. Klasični kolonializem sicer vedno bolj razpada, vendar tudi sodobni imperialistični hegemonizem ni nič drugega kot posebna oblika kolonializma, prilagojenega sedanjim pogojem — formalni neodvisnosti mnogih prej kolonialnih dežel in formalni enakopravnosti narodov. To omogoča deželam, ki razpolagajo z veliko koncentracijo ekonomske in politične moči, da si pridobijo ekonomsko in politično gospodarstvo nad manjšimi, manj razvitimi deželami in si iz njih ustvarijo ekonomska, politična in vojaška oporišča za svojo nadaljnjo hegemonistično politiko. Ze samo zaradi tega je sodobni imperialistični hegemonizem nemehna nevarnost za novo svetovno vojno.

(Nadaljevanje na drugi strani)

Nova PMFF je med počitnicami že precej zrasla

Štipendije in študentisti Problemi zdravstvenih menz

Reforma študija na naših univerzah zahteva tudi nekatere spremembe v sedanjem sistemu štipendiranja. Z novimi predpisi je treba doseči predvsem učinkovitejšo družbeno kontrolo nad podeljevanjem štipendij in izpolnjevanjem pogodbenih obveznosti študentov ter zagotoviti osnovna materialna sredstva vsem revnejšim študentom.

Kadar govorimo o sedanjem načinu štipendiranja, ne moremo prezeti nekaterih negativnih pojavov pri izkoriščanju študentov. Pomanjkljivosti so predvsem v tem, da je kontrola nad podeljevanjem teh sredstev tako neučinkovita, da se z njo ne doseže vedno ustreznih rezultatov, da omogoča razne nepravilnosti. Tako na primer dobivajo štipendije študenti, ki bi jih starši lahko vzdrževali brez večjega truda, kar je z ozirom na težke materialne pogoje mnogih študentov nepoštopno. Nekatera podjetja, ljudski odbori, gospodarske organizacije in družbene organizacije, ki štipendirajo študente, se prav malo zanimajo, kako njihovi študentje študirajo in kako opravljajo izpitne, na drugi strani pa tudi študentje zanemarjajo svoje pogodbeno obveznosti, ko neredno študirajo, po diplomi pa se kaj radi zaposlujejo v drugih podjetjih, če jim le-ta nudijo boljše delovne pogoje in večji zaslužek. Vse to je obsojanja vredno in nas opozarja na neuhvalečnost in pomanjkanje zavestne odgovornosti do prevzetih obveznosti pri študentih.

Posledice takšnih pojavov niso le prihode, vračanje in štipendije vloženih sredstev in prekupčevanje s strokovnjaki, temveč tudi pomisleki mnogih podjetij, gospodarskih in družbenih organizacij, posebno tistih iz oddaljenih krajev, ki niso pripravljene tvegati finančnih sredstev za študente, če kljub temu ne bi dobila strokovnjakov, od katerih imajo pravico zahtevati, da jim le-ti, ki so si z njihovimi sredstvi pridobili najvišjo strokovno izobrazbo, vsaj za določeno dobo koristijo.

O izboljšanju družbene kontrole nad štipendijami in štipendije se je doslej že mnogo razmišljalo, pa tudi nekaj predlogov je bilo podanih. Med njimi omenjamo dva, ki sta najpomembnejša. Po prvem predlogu naj bi se vse študentje — ne glede na to, kdo daje sredstva — podeljevale preko univerzitetnih ali fakultetnih organov, kateri imajo najboljši pregled nad študijskimi uspehi študentov; po drugem predlogu pa naj bi se pri univerzah ustanovili posebni skladi za štipendije in organizirali v katerih bi sodelovali predstavniki gospodarskih in družbenih organizacij, fakultet in študentov, ki bi samostojno podeljevali štipendije najrevnejšim študentom ter prav tako budno spremljali njihove uspehe pri študiju.

Na nekaterih fakultetah so glede tega vprašanju podveli še nekatere učinkovite ukrepe. Odvzeli so študentom tistim študentom, ki so le preveč zanemarili študij. Ker je bilo ta ukrep omejen samo na nekatera fakulteta, pa se je niso med seboj sodevale, ni imel pomembnejših posledic.

Zdaj, ko se uvaja strožji režim študija na naših univerzah, silijo neurejeni materialni pogoji študentov vedno bolj v

osprejde. Mnogi študentje ne dobijo od staršev nobene pomoči, pa tudi štipendije nimajo ali pa tako majhne, da ne zadostujejo za vsakdanje preživljanje. Dostojno so se ti študentje honorarno ali celo stalno zaposlovali, vendar se jim je študij kljub prizadevanju podaljševal v nedogled. Poleg tega se niso mogli udeleževati študijskih organizacij, zaradi česar le-ta ni mogla nanje vzgojno vplivati, pa tudi njihovo znanje je bilo pomanjkljivo in ozko strokovno.

Iz vsega tega sledi, da si študentje tudi v bodoče ne bodo mogli služiti vsakdanjega kruha, ob enem pa intenzivno študirati. Zato si je treba bolj prizadevati, da se zagotovo vsem revnejšim študentom zadostna

materialna sredstva, ki bi jim omogočila, da bi nemoteno študirali in v praksi čimprej koristili celotni družbi.

Kako zagotoviti zadostna finančna sredstva za študente vsem revnim študentom? Možnost je samo ena. Zvezni, kakor tudi univerzitetni organi ter študentska organizacija si bodo morali bolj odločno prizadevati, da bodo podjetja, gospodarske in družbene organizacije bolj skrbela za izobraževanje strokovnjakov, ki jih potrebujejo, kajti vlaganje sredstev v izobraževanje kadrov je najučinkovitejša investicija.

Pri določanju novih predpisov o štipendiranju se je treba naslanjati tudi na pozitivne izkušnje tistih podjetij, ki niso le spremljala študijske uspehe svojih študentov, temveč tudi vzpostavila dobre medsebojne odnose. Med področnicami so prihajali ti študentisti na prakso v njihova podjetja, kjer so jih že zdaj seznanjali z uspehi in težavami, pa tudi z načrti za prihodnost.

Zdravstvena menza za dijete, TBC in sladkorno bolezen, v katerih se hranilni del okrog sto študentov, so prišle v letošnjem letu v zelo težak finančni položaj, ki je prav resno ogrozil njihov nadaljnji obstoj.

V zdravstvenih menzah se hranijo precej težki bolniki. Le-tim nudijo res kvalitetno in kalorično hrano, zato je tudi razmeroma draga. Abonenti so večinoma revni in le nekateri lahko plačajo vsakodnevni dvojni obrok hrane iz lastnih sredstev. Doslej so ta problem reševali s precej visokimi dotacijami iz ukrajne proračuna. Z letošnjim letom pa je začela skrbeti za zdravstvene menze občina Center, določila je cene posluževalnih obrokov hrane in se odločila, da bo subvencionirala samo tiste socialno ogrožene, ki živijo v njem območju ter zato občutno znižala dotacije.

S tem odlokom so bili najbolj prizadeti študentje, ki predstavljajo tretjino vseh abonentov. Uprava zdravstvenih menz je takoj uvidela, da

jim ne sme podražiti hrane, ker se že zdaj borijo za materialnimi težavami, ter se odločila, da jim bo dajala še naprej hrano pod enakimi pogoji kot do zdaj. Pri tem pa je pričakovala, da se bodo za te študente končno le našla sredstva, ki jim bodo omogočila, da se bodo še naprej hranili v njihovih menzah.

Toda teh sredstev niso mogli dobiti, čeprav so potrkali na mnoga vrata. Na svetu za zdravstvo so jih odpravili v ogroženost, da ni denarja. Medtem pa je dolg študentov narasel in dosegel v septembru število 700 tisoč din, a

v decembru bi predvidoma narasel na 1.300.000 din. V tako nastalem položaju so preostale uprave zdravstvenih menz samo tri možnosti: izterjati od študentov nastali dolg, kar bi bilo nemogoče, zapreti menze ali pa le nekako iztržiti vsota denarja. Nazadnje so se odločili za tretjo možnost, za katero se je zavzemala tudi študentska organizacija, kateri je bilo veliko do tega, da se te menze ohranijo, kjer se bodo lahko še nadalje hranili bolni študentje.

Študentska organizacija se je obrnila za pomoč na uni-

verzitetne organe, ki so takoj opredelili resnost položaja ter odobrili, da bi se študentje lahko v začetku novega študijskega leta abonirali, iz svojih že tako majhnih finančnih sredstev 400 tisoč din za kritje primanjkljaja, ki bo nastal še do konca leta. S tem pa seveda še vedno ni rešeno vprašanje, kdo bo plačal preostali dolg v znesku 800 tisoč din.

Iz vsega tega sledi, da bo treba v bližnji prihodnosti urediti vprašanje subvencioniranja hrane tistim študentom, ki se hranijo v zdravstvenih menzah. Ker so že doslej plačevali razmeroma veliko za hrano iz lastnih sredstev, za revnejše pa je dajal nekaj denarja tudi zdravstveni fond, se ne more od njih zahtevati, da bi dajali še več. Najbolj pravično bi bilo, da bi plačevali za hrano toliko, kot plačajo ostali študentje v osrednji študentski menzi. Na ta način bi prišli z njimi v enakopraven položaj, saj nimajo večjih dohodkov.

Problem subvencioniranja hrane za bolehe študente bi se dal delno rešiti na ta način, da bi okrajni zavodi za socialno zavarovanje prispevali del sredstev za tiste študente, ki so po starejših socialnih zavarovanjih. Ker pa je več kot polovica študentov, ki se hranijo v zdravstvenih menzah iz drugih republik, z zavodi za socialno zavarovanje, kamor spadajo, pa je težko priti v stik, poleg tega so se že doslej izmikalni plačevanju kakršnihkoli računov, je najboljše, da se to vprašanje reši tako, da se iz zveznega ali republiškega proračuna v bodoče dodeljuje univerzi potrebna vsota denarja, ki bi preko zdravstvenega fonda dodeljevala tem študentom subvencije.

Kaj bi s polovičnimi rešitvami

NA NEDAVNEM SESTANKU PREDSEDSTVA CENTRALNEGA ODBORA ZVEZE ŠTUDENTOV SO RAZPRAVLJALI O DOSEDANJIH REZULTATIH IZVAJANJA PRIPOROČILA ZVEZNE LJUDSKE SKUPŠČINE, KI GOVORI O USTVARTITVI BOLJSIH POGOJEV ZA REDNO IZOBRAŽEVANJE VISOKOKVALIFICIRANIH STROKOVNJAKOV.

Na sestanku so govorili o tem, da je večina študentskih organizacij, univerz in fakultet sprejela Priporočilo kot važen dokument, ki bo pripomogel do radikalnih sprememb v sistemu visokih šol.

Kljub temu pa nekateri razprave kažejo, da niso povsod dojeti pravega bistva Priporočila. N.p. kljub temu, da zahteva Priporočilo takojšnje reševanje vprašanja reforme univerzitetnega študija, delajo ponekod prehitro, tako da bo prišlo samo do polovičnih rešitev. Na nekaterih fakultetah so namreč predvidevali, da bodo v dveh treh tednih lahko izvedli vse važnejše odločitve o izvajanju Priporočila. Zvezna ljudska skupščina, drugod pa spet menja, da bodo z vsiljativjo fakultetnih statutov na mah rešili največjeh.

Značilen je primer Medfakultetne konference medicinskih fakultet, kjer so — po nekaterih obvestilih — menili, da bi lahko dosegli skrajšanje študija z obveznim obiskovanjem predavanj, omejevanjem vpisovanja na fakultete itd., vendar pa s takimi administrativnimi merami ni moč ničesar doseči. Vse to kaže na nevarnost, da bo prišlo do polovičnih rešitev, ki bodo kratkotrajne in so že sedaj kompromitirane pred študenti. Zveza študentov meni, da je prehitro sprejemanje odločitev o izvajanju Priporočila prav tako nevarno in kvarno kot kakršnokoli odlaganje.

Priporočilo Zvezne ljudske skupščine je izraz potrebe in zahteve celotne družbe, da se izobrazijo mladi ljudje, na univerzi usmerjajo današnji stopnja razvoja naših družbenih in proizvodnih sil. Zveza študentov ne gleda na Priporočilo kot na instrument, ki ga narekujejo potrebe gospodarstva, temveč kot na dokument velikega družbenega pomena. Takšno stališče je rezultat dogmatizma, da je podaljševanje študija za dve, tri leta družbi škodljiv pojav. V zadnjem času hočejo nekateri kritizirati za dosedanjimi dolgoletni študij na univerzah v naši državi samo študente, ob enem pa nočejo spoznati dejanskih, glob-

ljih vzrokov sedanjih razmer na visokih šolah.

Režim študija je prav tako izrazil živahne razprave in zanimanje posebno v študentskih organizacijah. Zveza študentov je sprejela splošno orijentacijo za zaostrie študijskega režima, ob enem pa meni, da bi bilo potrebno v fakultetnih statutih točno odrediti pravice in dolžnosti študentov, prav tako pa tudi profesorjev. Režim študija je namreč pogojen v spremembi celotne organizacije in načina predavanja, njegovega obsega in vsebine, ter v povečanju materialne osnove univerz in v izboljšanju materialnega položaja študentov.

Forum

Nedavni ukrepi Zveznega izvršnega sveta so imeli namen stabilizirati nekateri panoge naše industrije in ob enem pospešiti še nadaljnji dvig delavskega in osebnega standarda. Kot tako jih tudi pojmujejo, saj potrošniki zaradi istočasnega povečanja osebnih prejemkov in poostre kontrole tržišta ter cen s podražitvijo nekaterih artiklov niso bili prizadeti. Drugače pa je v študentih.

V začetku preteklega poletja je bil za vso državo sprejet odlok o povišanju štipendij. Toda priročanih posledic tega odloka se ni bilo kaj pričeti: štipendisti prejajajo v glavnem še vedno enake štipendije.

Vsemu temu se je zdaj še pridružila nenadna podražitev nekaterih artiklov in uslug. Zaradi novih predpisov o plačevanju najemnin za stanovanja pa je še zelo verjetno, da bodo stanodajalci od svojih podnajemnikov-študentov zahtevali še višje najemnine kot doslej.

Ta dejstva pomenijo močno poslabšanje študentskega življenjskega standarda. Ker si študentje zaradi poostrenih študijskih obveznosti ne bodo mogli več iskati priložitnih zaslužkov za kritje svojih povečanih življenjskih potreb, bi jim morali priskočiti na pomoč na kak drug način. Na nek način bi bilo treba rešiti nalogo dejstvo, da osebni prejemki ostalih državljanov rastejo neprimerno hitreje in sigurneje kot pa štipendije študentov. Mislili pa bo treba še na tisti del študentov, ki ne prejema nikakršnih štipendij, pa s skromno podporo od doma tudi ne more kriti vseh svojih življenjskih potreb.

Svoj namen — stabilizirati naše notranje tržišče in sploh vse naše gospodarstvo — bodo ukrepi Zveznega izvršnega sveta nedvomno dosegli. Ob enem pa pomenijo tudi ogromen napor za povečanje osebnih potreb in prebivalstva in skušajo tako dvigniti njegov standard. Zato imajo širok in velik družbeno ekonomski in družbeno politični pomen.

Ker štipendije kljub zveznemu odloku še niso urejene in ker kupna moč študentov močno zостаaja za kupno močjo ostalega prebivalstva, bi bil izhod iz tega stanja neka posebna oblika subvencioniranja študentskih domov, predvsem pa študentskih menz oz. njihovih abonentov. S tem bi bili ukrepi Zveznega izvršnega sveta dopolnjeni in bi dosegli svoj družbeni namen oz. uspeh tudi med študentsko mladino.

Proletarski internacionalizem

(Nadaljevanje in konec)

Podcenjevanje socialističnih sil v drugih deželah in odklanjanje njihovih izkušnje kot praktičnih prispevkov k razvoju marksizma ter istočasno povečevanje lastnih izkušenj in lastne poti v socializmu je ovira razvoj socialističnih sil v svetu in razbija mednarodno solidarnost proletariata. Ob koncu leta 1958 je kitajski list Žen min zj. baw, znan pri nas po svojih nedavnih napadih na Jugoslavijo, zapisal pa še mnogo treznejši in realnejši — zapisal: »Vse izkustvo SZ, tudi njegov osnovni del, je povezano z določenimi nacionalnimi značilnostmi: drugim deželam ga ni treba kopirati... Vse to izkustvo, tako izkustvo uspehov kot tudi izkustvo neuspehov, je dragocen zaklad za tiste, ki ga produkujejo znanstveno, ker nam lahko pomaga, da se eventualno izognemo stranpotem in utrpimo manj škode. In obratno: če kopiramo izkustvo brez rezerve, potem lahko celo prenašamo izkustva uspehov SZ — da ne govorimo o njenem izkustvu neuspehov — privede v drugih deželah do neuspehov.«

V izkustvo Sovjetske zveze se izraža splošni zakon revolucije in graditve na določeni etapi družbenega razvoja. Slediti je treba torej duhu — marksistično leninističnemu duhu — ne pa črki. In pravemu marksizmu-leninizmu je tu vsak dogmatizem, vsak ideološki monopolizem in vsak politični hegemonizem. Zavedati se je treba, da so splošni smotri socializma skupni, le tempo in oblike gibanja družbe proti tem smotrom so — in morajo biti — različne in odvisne od konkretnih pogojev v posebnih deželah ali delih sveta.

Lenin ni nikoli dogmatiziral izkustev oktorske revolucije in prvih let izgradnje sovjetske oblasti. Socialistične sile drugod v svetu je cenil in je veroval, da bodo dru-

gi, bolj razviti in bolj kulturni narodi, laže in manj boleče gradili socializem.

Tudi Marxu in Engelsu je bilo tuje mišljenje, da bi moral delavski razred neke določene dežele prevzeti vodilno mesto med delavci drugih dežel in postati nekak »center za izgradnjo socializma«. V predgovoru h Kmečki vojni v Nemčiji pravi Engels, da nikakor ni v interesu mednarodnega delavskega gibanja, da bi »delavci kateregakoli posameznega naroda korakali na njegovem čelu«, ampak da bodo n. pr. nemški delavci »le zavzemali častno mesto v borbeni liniji«. In leta 1882 je zapisal, da je vse dotedanje izkustvo v mednarodnem delavskem gibanju pokazalo, da je »mednarodna skupna akcija možna samo med enakimi in da je celo primus inter pares (prvi med enakimi) možen samo za neposredno akcijo«.

V nekem določenem obdobju boja za socializem v svetu je res možno, da zaradi posebnih pogojev postane neki delavski razred zastavonoša v skupnem boju, vendar to še ne pomeni, da lahko ostane na vodilnem mestu za vse čase in da si lahko prisvoji politični in celo ideološki monopol v delavskem gibanju sveta. Kakršnokoli šovinizem ali hegemonizem je namreč v mednarodnem delavskem gibanju povsem nemogoč pojav.

Problem pravih odnosov med delavskimi strankami raznih dežel se je z nastankom večjega števila novih socialističnih dežel po drugi svetovni vojni še zaostрил in prerasel v problem meddržavnih odnosov med deželami, ki grade socializem. Ne more biti dvoma, da je pravo zblizevanje med delavnimi ljudstvi teh dežel (in končno tudi katerihkoli dežel na svetu) možno le po načelih prostovoljnosti, enakopravnosti, nevmesavanja v tuje notranje zadeve, spoštovanje neodvisnosti in su-

verenosti. Odnosi med deželami, ki grade socializem, bi morali biti vzor prijateljskih odnosov. Odnosi med vladam in komunistični dežel socialistične demokracije morajo biti stimulans za nadaljnji razvoj socializma v svetu, če hočejo imeti pravo internacionalistično obeležje.

Omenjena načela so osnovna načela koeksistence med vsemi deželami sveta, ne glede na njihove različne družbene sisteme. Tolklo bolj bi torej morala veljati v odnosih med deželami, ki so na poti v socializem. Vendar je odnos Sovjetske zveze do ostalih dežel socialistične demokracije, predvsem pa do Jugoslavije, zasnovan mimo njih in nam tako dokazuje da je pri njih ideja proletarskega internacionalizma — hote ali nehoče — popačena, izkrivljena in zlorabljena.

Kot rečeno, so načela enakopravnosti, ozemeljske nedotakljivosti, državne neodvisnosti, suverenosti in nevmesavanja v notranje zadeve splošna načela kakršnekoli koeksistence. Za vzpostavljjanje in razvijanje odnosov med deželami socialistične demokracije oziroma med delavskimi strankami so sicer conditio sine qua non in najnujnejša osnova, vendar nič več. Za ustvarjanje pristnejših in popolnejših oblik sodelovanja so preskromna in prepslošna.

Sodelovanju med socialističnimi deželami oziroma strankami dajejo pravo bogastvo in pomembnost šele načela proletarskega internacionalizma. Čeprav se je konkretna oblika proletarskega internacionalizma v enomer menjavala — pač v skladu z vsakokratnim političnim in ekonomskim spremembami v svetu — so njegova osnovna načela ostala ista. Leninova definicija: internacionalizem je razvijanje revolucionarnega gibanja in borbe v lastni deželi in podpiranje iste borbe v vseh drugih deželah, moramo le izpolniti s konkretnimi problemi sodobnega sveta. Oba osnovna načela: vzajemnost delavskega gibanja, da v svoji deželi razvija dosleden boj za socializem in za vsakodnevne interese delovnih ljudi, da uporabljajo vse oblike dela in boja za večanje svojega vpliva, za pripravljjanje osvoboditve oblasti in da ponjmi osvojitvi prične graditi socializem v

skladu z interesi delovnih ljudi vsega sveta ter interesi miru in splošnega napredka človeštva in pa princip pomoči istemu boju v drugih deželah, t. j. solidarnosti z delavskim gibanjem in socialističnimi silami vsega sveta v njihovom boju za vsakodnevne ekonomske in politične zahteve, za mir in za socializem — ostajata nespremenjena in sta v vseh vsakodnevnih pogojih osnovni gibal delavskega boja.

Uresničevanje principov proletarskega internacionalizma mora biti naslonjeno na priznavanje enakosti delavskega in razrednega položaja in na poznavanje skupnega, vsečloveškega cilja, ki ga žele doseči s svojim bojem delavci vsega sveta. Proletarski internacionalizem zahteva pravičen odnos, pomoč in solidarnost do vsake socialistične dežele in do vsakega delavskega gibanja, ki se resnično bori za socializem, za mir in za miroljubno aktivno koeksistenco, zahteva torej odločen in načelen boj za zblizevanje narodov, za čedalje večjo enotnost sveta, za odpravo nacionalnih in rasnih predsodkov ter vseh oblik neenakopravnosti, šovinizma in hegemonizma. Principi proletarskega internacionalizma so torej principi vsake zdrave, socialistične in globoko humanistične mednarodne aktivnosti in zunanje politike.

Nasproti vsem tem velikim nalogam in tudi možnostim, ki jih nudi sedanje razmerje družbenih sil in sedanje stanje v kapitalističnem svetu, pa stoji delavski razred razedinjen. Ta neenotnost je sicer nezgodna in objektivno nujna zaradi sodobnega družbenega gibanja in družbenega položaja različnih slojev delavskega razreda, vendar bi bila delavskemu razredu v njegovem boju potrebna vsaj tolikšna enotnost, kot jo poznajo razne frakcije buržoazije. V vrhovih posameznih struj delavskega gibanja je še vedno polno nerazumevanje družbenega pomena, ki ga ima boja za to ali ono obliko enotnosti delavskega gibanja in vseh naprednih sil. Namesto da bi se z medsebojnim podpiranjem različni deli delavskega gibanja upirali pritisku protisocialističnih sil, pogosto s svojim slepim sovražnim praktičizmom še odpirajo vrste delavskega gibanja tujim vplivom in interesom in se v tej ali oni

obliki obešajo na voz reakcije.

Stevitost in različnost nosilcev progresivnega družbenega gibanja (sem lahko štejemo razna socialno demokratska in levičarska delavska gibanja, razne marksistične delavske stranke, pa tudi razna napredna, nacionalistična in anticolonialistična gibanja zaostalih dežel) kakor tudi številnost in različnost nazadnjaških družbenih vplivov, ki prodirajo v delavsko gibanje zaradi njegove neenotnosti, oportunistične in neaktivnosti, terjata od vodilnih socialističnih sil, da posvetijo razvojno sodobnega delavskega gibanja neodvisno od svojih ideoloških pogledov vso pozornost. V delavskem gibanju se morajo ustvariti take razmere, ki bodo omogočile različne oblike skupnih akcij, vzajemne ali enostranske pomoči in čedalje svobodnejše oblike socialističnega boja mnemj. Nepronehoma se je treba boriti za vsako možno obliko sodelovanja, vsklajevanja in povezovala boja delavskih, progresivnih in antiimperialističnih gibanj v korist družbenega napredka in miru. Oblik sodelovanja pa ne more vnaprej določiti nobeno središče, ampak bodo zrasle iz osnov sodobnega razvoja, iz interesa delovnih množic, da pride do sodelovanja, iz potrebe, da se ohrani mir in ustvari koeksistenco, predvsem pa iz naraščajočega spoznanja, da je treba podpirati vse oblike in pota za pospeševanje in krepitev socialističnih sil, ki prodirajo skozi vrzeli stare družbene ureditve, osvajajo družbene pozicije in se borijo za socialistične odnose in za vodilno družbeno vlogo. Vsa medsebojna spoznavanje in izmenjavanje izkušenj je še lahko korak naprej na težki poti mednarodnega delavskega sodelovanja. Jasno pa je, da ob takim sodelovanju ni mogoče opustiti nagelnih socialističnih ideoloških stališč. Nasprotno, ker je sodobno delavsko gibanje razdeljeno v toliko struj, je nujno, da prihaja med njimi do ideološke in politične diskusije in medsebojne kritike. Ta boj pa je v resnici boj za uveljavljanje najnaprednejših teženj in pogledov nasproti nesocialističnim, oportunističnim, sektaško dogmatičnim in drugim negativnim tendencam v sodobnem delavskem gibanju.

NENEHNI NAPORI

(Nadaljevanje s 1. strani)

prezentativnih organizacij, razlikih po značaju in nazorih, bi kongres lahko odlično vplival pri iskanju politike, ki bi premostila meje neenotnosti študentskega gibanja, ki prihaja najbolj do izraza v obstoju COSEC in MSS. Vendar pa kongres ni izkoristil teh možnosti in je v neki meri razočaral vse tiste, ki so pričakovali nadaljnji razvoj stališč, sprejetih na kongresu v Pragi.

Gotovo je, da so današnji mednarodni odnosi na svetu in napet položaj naših in velikih meji svoj odraz tudi v diskusijah na kongresu in tako vplivali tudi na delo in sklepe, ki so bili sprejeti. Delo kongresa je mnogokrat potekalo v znamenju razprav o svetovni politiki, posebno o dogodkih na Blizu in v Daljnem Vzhodu, zahtev po prenehanju politikov s atomskim orožjem itd. Predstavniki nekaterih organizacij so razpravljali tudi o dogodkih na Madžarskem. Centralna vprašanja na kongresu so bila vprašanja kolonializma, v katerih so bile sprejete tudi nekatera resolucije. To je razumljivo, ker študentje v vseh delih preko dela svojih organizacij aktivno sodelujejo v političnem življenju in z zanimanjem zasledujejo razvoj odnosov na svetu. Treba pa je dodati, da je bilo obravnavanje teh vprašanj pogosto enostransko.

Sklepi kongresa o nekaterih vprašanjih predstavljajo kompromisni izraz različnih stališč, ki so bila zastopana na kongresu. Razlike v stališčih so na kongresu prišle do izraza posebno ob sprejemanju resolucije o prvi točki dnevnega reda, v kateri je govora o nadaljnjem razvijanju mednarodnega študentskega sodelovanja in o odnosu MSS do tega vprašanja. V prizadevanjih, da bi prišlo do kompromisne rešitve, predstavljajo nekateri sklepi kongresa odstopanje od dosedanjih stališč MSS. Za bodoči razvoj Mednarodne študentske zveze, kakor tudi za naše sode-

love na kongresu kot opazovalci, ni bila naša naloga, da bi sodelovali tudi v diskusijah o ustanavljanju politične organizacije, kateri ne pripadamo. ENOSTRANSKA PREKINITEV ODNOSOV S STRANI VSEKITAJSKE ŠTUDENTSKE ORGANIZACIJE

Se pred kongresom je bilo jasno, da je Vsekitajska študentska federacija proti udeležbi opazovalcev Zveze študentov Jugoslavije na kongresu, Kitajska ambasada v Beogradu ni pravočasno izdala vize našim opazovalcem. Ob prihodu na pekingško letališče je skupina kitajskih študentov s svojimi funkcionarji pričakala in pozdravila delegate, opazovalce in slučajne obiskovatelje, medtem ko je predstavnik ZSJ pričakal delegat MSS. V razliko od ostalih delegatov imeli jugoslovanski opazovalci posebno carinsko kontrolo in konfirolo potnih listov. Jugoslovanske opazovalce je odpeljal v mesto poseben avtobus. Ostali udeleženci so se odpeljali v mesto skupaj. Podobno kot je primerilo tudi ob odhodu iz Pekinga.

Med kongresom nismo imeli možnosti, da bi se pogovarjali s kakim kitajskim študentom ali študentskim funkcionarjem, ki so se ignorantsko in diskriminatorno obnašali proti opazovalcem ZSJ. Če so bili v neki družbi Kitajci, so jo takoj

zapustili, čim so se približali Jugoslavanom. V govoru predstavnika ZSJ so odstavek o Formozu vsj pozdravili s ploskanjem, razen kitajskih delegatov in opazovalcev.

Tako grobo in nedopustno obnašanje gostiteljev na mednarodnem kongresu samo po sebi sploh ne bi bilo vredno pozornosti. Toda mi na take postopke ne gledamo izolirano. Enostranska prekinitev odnosov s strani Vsekitajske študentske federacije predstavlja del politike Vsekitajske študentske federacije, ki je prišla do izraza na kongresu in ki je očito hotela skrečiti baze za sodelovanje in zaostrevanje odnosov v mednarodnem študentskem sodelovanju. Dobro je, da udeleženci kongresa niso sprejeli take politike.

Med kongresom so prišli opazovalci Zveze študentov Jugoslavije v stik s predstavniki velikega števila nacionalnih študentskih organizacij in se z njimi razgovarjali tudi o sodelovanju. Udeleženci kongresa so izražali željo za nadaljnji razvoj mednarodnega študentskega sodelovanja. Zveza študentov Jugoslavije bo še nadalje podpirala vse konstruktivne napore in se odločno borila proti negativnim tendencam v mednarodnem študentskem gibanju.

MILOŠ BJELIĆ

S kongresa MSS v Pragi, ko je bila izključena ZSJ

Kri na ulicah Panama - Cityja

Ze od decembra 1957 je vladalo med panamskimi študenti nezadovoljstvo zaradi razmer v srednjih šolah. To je doseglo svoj višek maja letos, ko je bilo ob demonstracijah, ki jih je sklicala nacionalna unija, ubitih med drugimi žrtvami tudi pet študentov.

Prvo nezadovoljstvo se je pojavilo, ko je imel vzgojni minister težave pri imenovanju novega rektora Nacionalnega inštituta. Ta položaj je zelo pomemben, ker se je panamska univerza razvila iz tega srednješolskega inštituta in večina njegovih profesorjev predava tudi na univerzi. Okrog trideset odstotkov vseh panamskih študentov maturira na tem zavodu.

Študentje so zahtevali, da se mora novi rektor Nacionalnega inštituta popolnoma posvetiti temu najvažnejšemu srednješolskemu zavodu in se ne sme ukvarjati z drugimi posli. Prav tako ne sme biti podvržen vplivu najrazličnejših političnih partij.

Drugi problem, ki je postal vedno resnejši, je bilo pomanjkanje učilnic in srednješolskih profesorjev. Prosvetni minister je obljubil, da bodo novi prostori gotovi do maja, ko se začne pouk — toda ostalo je le pri obljubah. Študentje so se tudi pritoževali nad premajhnimi števili stipendij — za vse državne srednje šole je bilo razpisanih samo

86 stipendij in 39 za privatne šole. Tu so bile vključene tudi osnovne šole.

Položaj je postal nevzdržen, ko je 6000 srednješolcev zvedelo, da ne bo moglo nadaljevati puka, ker niso bile pravočasno zgrajene nove šole.

Vsaka težava srednješolcev pa se odraža tudi na študentih. Srednješolci imajo svojo organizacijo, ki skupaj s študentsko tvori Federacijo panamskih študentov (FEP). Ta organizacija ima federalni izvršni komite, v katerem so trije študenti in trije dijaki. Takšen je bil položaj, predno so se maja letos odpravili naslednji dogodki:

16. MAJA. Srednješolci v Panama Cityju so sklenili poslati predsedniku republike posebno delegacijo z minimalnimi učnimi zahtevami. Predsednik jim je odgovoril s telegramom, objavljenim v lokalnem tisku, da jih ne more sprejeti, ker mora potovati v notranjost dežele. Dvesto študentov pa je kljub temu odšlo pred predsedniškovo palačo in obljubilo, da se bodo 19. ponovno oglašili.

19. MAJA. Jutranji časopisi so objavili poročilo predsedničkovega informacijskega urada, da predsednik ne more sprejeti študentov — demonstrantov, ker je že prejel seznam njihovih zahtev in da jih proučuje.

Kljub temu pa se je ob 8. uri zjutraj zbralo okrog 4000 dijakov, ki so odkorakali proti vladni palači. Pred stolnico jih je prestregla predsedničkova garda. Ker se dijaki niso ustavili, je bil spopad neizbežen. Nacionalna garda je pri razbijanju demonstracije uporabila solzilne pline dijakom pa se je s palicami in kamni uspešno prebiti naprej in uničiti uradni avtomobil prosvetnega ministra.

V teh uličnih pretepih je bil ubit šestnajstletni dijak José M. Arauz, trideset drugih pa je bilo ranjenih.

Študentska organizacija je takoj sklicala zborovanje, na katerem so sprejeli resolucijo, ki obtožuje prosvetnega ministra, da je v glavnem on kriv za obupen položaj v šolstvu — zahteva odstop treh komandantov nacionalne garde in preiskavo, kdo je ubil mladoletnega dijaka imenuje predsednika republike odgovornega za dogodke 19. maja in ga označuje za »študentskega sovražnika številka 1«.

objavlja 48-urno stavko in poziva predsednika republike, naj se v tem času sestane s študenti. Če tega ne bo storil, bodo študenti pozvali vse delavce zveze, družbene in kulturne organizacije, naj jih podprejo v njihovih zahtevah, ki imajo nacionalen karakter. Takoj po zborovanju je bila organizirana molčeča demonstracija pred predsedniškovo palačo. Število demonstrantov je naraslo na 10.000. Komitija, ki naj bi predsedniku izročila študentske zahteve, je bila ponovno zavržena.

Ta dan ni prišlo do ponovnih spopadov. Nacionalna garda okrog univerze je zame-

njala vojaštvo. 20. MAJA. Ta dan so vse študentske organizacije in delavske zveze pričele objavljati izjave proti predsedniku. Tisoče ljudi se je udeležilo pogreba ubitega dijaka Spodaj, ki ni bilo, ker je imela Nacionalna garda nalogo, naj se le-temu izogiba.

Izvoljen je bil poseben komite, ki je pozval vse študente v državi, naj podpro svoje tovariše v glavnem mestu. Študentje v drugih mestih so se temu pozivu odzvali z demonstracijami.

21. MAJA. Pred potekom ultimata so matere študentov priredile demonstracije in zahtevale od predsednika, naj sprejme študentske zahteve. Tik pred potekom ultimata je bila študentska komisija ponovno zavržena. Predlog, ki ga je sestavila vlada so zavržili študentje.

22. MAJA. Ker ultimati ni dosegel svojega namena, so študentje objavili generalno stavko. Da bi zmanjšala njen učinek, je vlada takoj zaprla vse šole. Komite je pozval delavske zveze, naj prično stavkati, in študentje so na stratiško važnih točkah začeli graditi barikade. Trgovine so se zapirale in delavci so pričeli s 24-urno stavko.

V spopadih, ki so sledili med Nacionalno gardo na eni in študenti in delavci na drugi strani je bilo ubitih 22 ljudi in 150 ranjenih. Med njimi je bilo mnogo študentov. Vlada je izdala odlok, s katerim je za mesec dni ukinila javne sprostostine, zagotovljene z ustavo, in uvedla policijsko uro.

Preko noči je bilo aretiranih več obojestranskih oseb. Policija je sporočila, da so bili to obojestranski kriminalci, podkupljeni od politikov, ki so ribarili v kalnem. Drugi pa so trdili, da so to preobčleni pripadniki Nacionalne garde, ki so skušali ustvariti kaos, da bi tako upravičili vladne ukrepe. To mnenje je opravičevalo dejstvo, da ti ljudje brez dovoljenja straž ne bi mogli priti v take zgradbe, kot je bolnica organov državne varnosti.

23. MAJA. Vlada je obtožila opozicijske politike, da izrabljajo študentsko gibanje s ciljem, da bi vrgli zakonit režim in številne med njimi zaprli. V znak solidarnosti s študenti so pričeli stavkati tudi vozniki. Trgovine so bile še dalje zaprte in okrog tisoč študentov je bilo obkoljenih na univerzi.

24. MAJA. Nacionalna garda je nadzorovala vse mesto. Na vsakih sto metrov so stale straže.

27. MAJA. V notranjosti Paname so študentje in znak solidarnosti obnovili demonstracije. V mestih Soná in Chiriqui so na glavnih cestah vrgli v zrak mostove. Na ulicah so pokale bombe »Molotov«.

29. MAJA. Osem ministrov, ki so tvorili predsedniškovo kabinet, je podalo ostavko in pustilo predsedniku popolno svobodo pri sestavi novega kabineta in bodoče politike. V novem kabinetu so bili štrijeje novi ministri, med njimi minister za prosveto.

30. MAJA. Rektor panamske univerze je objavil sporočilo o sporazumu med vlado in študenti. Skupina profesorjev, ki jo je vodil rektor, je po svojem svobodnem preudarku ustanovila posredovalni komite, »da bi v republiki zopet zavladala normalno življenje, da bi zagotovili izvajanje ustavnih pravic in da bi v šolah spet pričeli s poukom.« Iz sporazuma je razvidno, da je vlada sprejela večino študentskih zahtev.

LETOŠNJA MEDNARODNA AKTIVNOST

SODELOVANJE BREZ PREDSDODKOV

Letošnja mednarodna aktivnost Ljudske mladine in Zveze študentov kaže, da mladi ljudje lahko najdejo skupni jezik

umejno ustvarjene ovire, ki delijo sodobni svet in da je to sodelovanje uspešno le, če sliedimo na dobrih željah in popolnem razumevanju.

jih, delovnih akcijah in strokovnih praksah v inozemstvu.

Pri graditvi avloceste Ljubljana — Zagreb se je zbralo precejšnje število študentov iz tujine. Za te je bil konec julija pripravljen seminar, na katerem so se seznanili z izkušnjami jugoslovanske mladine pri organiziranju delovnih akcij.

Vse to predstavlja bogato bilanco letošnje plodne mednarodne aktivnosti. To je korak naprej k boljšemu medsebojnemu sodelovanju in zbljevanju mladine, kar je brez dvoma prispevek pri odstranjevanju predsodkov, ki jih imajo mnogi mladi ljudje največkrat prav zaradi pomanjkanja vez med organizacijami, katerim pripadajo. To pa je tudi napredek pri odstranjevanju neenotnosti v današnjem študentskem svetu.

DANSKA. — Predstavniki svet nacionalne unije danskih študentov (DSF) je sprejel resolucijo, ki določa politiko DSF do vzhodnoevropskih dežel. Resolucija se glasi: »Smatramo, da je nezapovedno, če določa odnos študentov v poljubni deželi odnos do politične smeri študentske organizacije v tej deželi, in da izolacija ne bo pripomogla k boljšim odnosom in razumevanju. DSF je mnenja, da so se odnosi med Vzhodom in Zahodom v zadnjem času razvijali in zato bo še nadalje podpirala profesionalno sodelovanje s študenti iz tujine, ki so se seznanili z izkušnjami jugoslovanske mladine pri organiziranju delovnih akcij. Vse to predstavlja bogato bilanco letošnje plodne mednarodne aktivnosti. To je korak naprej k boljšemu medsebojnemu sodelovanju in zbljevanju mladine, kar je brez dvoma prispevek pri odstranjevanju predsodkov, ki jih imajo mnogi mladi ljudje največkrat prav zaradi pomanjkanja vez med organizacijami, katerim pripadajo. To pa je tudi napredek pri odstranjevanju neenotnosti v današnjem študentskem svetu.

GUATEMALA. — V času študijskega potovanja dr. Milтона Eisenhowerja po Latinski Ameriki je nacionalna unija guatemalskih študentov objavila odprto pismo, v katerem obravnava politiko ZDA v Latinski Ameriki. Glavne teme pisma so: 1. Zavrtačanje voz orožja v Latinsko Ameriko; 2. ZDA naj ustavijo dohodek iz 4. Poštno plačilo za produkte in surovine Latinske Amerike.

IZRAEL. — Avgusta je bil v Izraelu prvi mednarodni študentski seminar, ki se ga je udeležilo 38 študentov iz 14 dežel, med njimi tudi iz Jugoslavije. Glavne teme seminarja so bile: problem mira na Bliznem Vzhodu, ekonomskega razvoja Izraela, odnos med arabskimi deželami in Izraelom in problemi študentskega življenja in sodelovanja.

JAPONSKA. — Ekonomski položaj japonskih študentov se je letos izboljšal. To so ugotovili ob priložnosti skupnega razgovora z 2.800 novinci Tokijske univerze. Nek profesor te univerze je izjavil, da kažejo študentje letos večje zanimanje za svoj študij. Povečal se je interes za izvenšolsko delovanje; za šport in kulturne dogodke. Vse to kaže, da imajo študenti več denarja in več časa. Odpor, ki skrbi za študentske zaposlitve, ima letos za polovico manj dela. Študentje iščejo le delne zaposlitve in ne več polne, kakor prejšnja leta.

KOLUMBIJA. — Kolumbijski študentje so imeli julija letos svoj drugi študentski kongres, ki se ga je udeležilo 152 delegatov iz devetih in srednjih šol po vsej deželi. Na njem so sprejeli sklep o okrepljeni borbi za resnično univerzitetno avtonomijo, vzgojno svobodo, svobodno znanstveno delo in študentsko sodelovanje v univerzitetnem upravljanju. Z odobravanjem so sprejeli tudi resolucijo, ki obsoja policijske ukrepe napram študentom na Kubi in v Paragvaju. Od svoje vlade so tudi zahtevali, naj prekine odnose z Batistovim režimom na Kubi.

MEHIKA. — S »cementno kampanjo« so pričeli študentje v mestu Queretaro. Ta akcija naj bi jim omogočila zbrati potreben denar za ureditev športnega igrišča. Študentje so ustanovili poseben odbor, ki je nastopil na državljane poziv, naj vsak prispeva za eno vrečo cementa. Ker vreča ne stane več kakor en dolar, je akcija popolnoma uspešna.

PANAMA. Nacionalna unija panamskih študentov je objavila poročilo, v katerem pravi, da so dogodki, ki so sledili maksim spopadom, jasno pokazali, da vlada ni spremenila svojega odnosa do študentov. Vlada ni niti izpolnila svoje obljube, da bo finančno podprla svoje ubitih študentov. Niti niso doslej objavili popolnega seznama vseh ubitih.

SOVJETSKA ZVEZA. Na nekem sestanku komšolske organizacije Takentske univerze je njen sekretar obravnaval problem v zvezi z vzgojo ženske mladine. Obtožil je veliko večino študentk, da sibirsko veliko bolj za svojo zunanost, za kozmetiko in modo, kot pa za najsosnovnejša pravila obnašanja v javnosti. Komšolska organizacija mora zato povečati svoje napore pri etičski vzgoji svojega članstva in niti fante in dekleta »dobrega okusa«.

Študentje in policajci na ulicah Paname Cityja

lovevanje z MSS pa je potrebno poudariti, da osnovni dokumenti, sprejeti na kongresu, nudijo vse možnosti, da bo MSS nadaljevala s politiko razvijanja širokega sodelovanja, ki je bila sprejeta na IV. kongresu.

Popolnejša ocena dela V. kongresa pa zahteva poleg analize sklepov in diskusije na kongresu še pazljivo zasledovanje njihove realizacije v praksi.

ZAOSTREVANJE MEDNARODNIH ODNOSOV NE BI SMELO VPLIVATI NA ŠTUDENTSKO SODELOVANJE

Na nastop opazovalcev ZSJ je na kongresu vladalo posebno zanimanje. To je bil prvi nastop predstavnika Zveze študentov Jugoslavije od časa nepravilne izključitve ZSJ iz Mednarodne zveze študentov, kar je bilo rezultat vpliva politike Kominforma v tem času. S tem v zvezi smo v svojem govoru na kongresu kratko omenili, da mi popolnoma soglašamo s tem, da se na kongresu nismo zbrali kot zgodovinarji. Prav tako se tudi strinjamo z mišljenjem, ki je izraženo v referatu Izvršnega komiteja MSS, da je potrebno iz razvoja mednarodnega študentskega gibanja v preteklosti izveči določene zaključke.

ZSJ je za široko in raznovrstno sodelovanje z reprezentativnimi študentskimi organi različnih zasnovano na principih sodelovanja in medsebojnega spoštovanja, za sodelovanje brez ideoloških in političnih predsodkov ter omejitve.

Brez dvoma je vprašanje miru osnovno vprašanje v današnjem svetu in da so študenti, kot del človeštva, aktivno zapostveni pri »miru«.

ne glede na razlike v ideoloških in političnih pojmovanjih in razlage sodobnega družbenega razvoja. Čeprav so do konca leta ostali še trije meseci, lahko rečemo že sedaj, da je mednarodna aktivnost Zveze študentov Jugoslavije zelo uspešna tako po raznovrstnosti kakor tudi po intenzivnosti.

Letošnje neugodne politične razmere v svetu so bile razlog, da smo s skepsno gledali na uspeh letošnjega mednarodnega sodelovanja. Vendar pa se je pokazalo, da so mladi ljudje sposobni prebroditi to krizo v mednarodnih odnosih in ustvariti povoljno atmosfero za mednarodna srečanja.

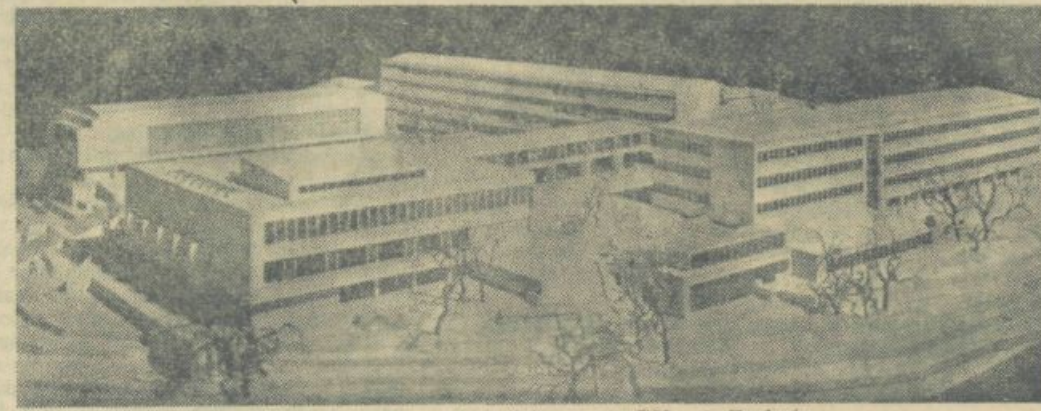
Izhajajoč iz realne predpostavke, da pri mladini obstoji želja za sodelovanje, sta Ljudska mladina Jugoslavije in Zveza študentov uspešno organizirali številna srečanja in akcije, v katerih je sodelovalo veliko število mladine z vseh kontinentov. Jugoslavija pa je bila letošnje leto kraj, kjer so se srečali študentje, mladi delavci in profesorji iz Vzhoda in Zahoda, iz dežel z najrazličnejšimi družbeno-političnimi in ekonomskimi sistemi. Na mednarodnih seminarjih v Dubrovniku, Ljubljani, Kranju, Zadru, Kraljevicu in drugih krajih so živahno razpravljali o vlogi današnje univerze, o mladini in kulturi o možnostih za ohranitev svetovnega mira — edinega načina za udobno in srečno življenje ljudi. Poleg različnih pogledov o posameznih vprašanjih, je diskusija tudi pokazala, da obstoje skupni pogledi na probleme, ki so življenjsko važni za mlade ljudi na svetu. In prav to dejstvo kaže, da so študentje in drugi mladinci pripravljeni premostiti številne

V inozemstvu je veliko zanimanje za Jugoslavijo, njeno družbeno politično ureditev, delavsko samoupravljanje, njeno kulturo in zgodovino. To se posebno vidi iz mnogostrojnih zahtev tujih mladinskih in študentskih zvez, da se za skupne njihove članove v času bivanja v naši deželi organizirajo posebni seminarji, na katerih naj bi spoznali družbeno-politično in kulturno življenje v Jugoslaviji. Letošnje leto so bili ti seminarji v Kotoru za skupino študentov in profesorjev iz Kanade in v Zadru za člani mladinske sekcije levih socialistov iz Francije. O znanju za Jugoslavijo govori tudi dejstvo, da je Biro za mednarodno zamenjavo v letošnjem letu prejel okrog 3.500 pismom od posameznikov in organizacij iz inozemstva, v katerih zahtevajo informacije o Jugoslaviji.

Biro za mednarodno zamenjavo mladine in študentov Jugoslavije je imel velik vpliv pri medsebojnem spoznavanju in zbljevanju mladine. Z njegovo pomočjo je obiskalo našo deželo okrog 3000 študentov, mladih delavcev in uradnikov iz Evrope, Azije, Afrike in Amerike. Največ je bilo Francozov — preko 1000, potem Nemcev — 400 mladih socialistov, 250 Angležev, 120 Skandinavcev, nato skupina 40 mladincev iz Maroka itd.

Organiziranih je bilo preko 60 turnej po vseh krajih Jugoslavije, v katerih je sodelovalo 840 mladincev iz različnih dežel.

Tudi naši študentje so leto precej potevali. Okrog 800 članov Ljudske mladine in Zveze študentov Jugoslavije je preko biroja obiskalo razne dežele. Poleg tega je veliko število študentov sodelovalo na seminar-

Makete novega univerzitetnega središča v Turkuju

Preteklost obet za prihodnost?

Med vsemi ostalimi torišči študentske dejavnosti v okviru Zveze študentov lahko govorimo tudi o kulturno-umetniškem. Tu smo v nekaterih primerih že dosegli predvidevano kvaliteto in kvantiteto, kar pa smo lahko tudi z vsopričevnostjo pričakovali, saj gre za ustvarjanje mladih, nadarjenih intelektualcev. Uspehi posameznih kulturno-umetniških skupin so v resnici zavidanja vredni in vedno znova pričajo o močni potenci umetniškega ustvarjanja. Toda kljub tej interni vrednosti, notranji sili, bi lahko rekli, pa se nam kvalitete oziroma sadovi tega ustvarjanja izmuznejo kot pesek med prsti in ne zapustje za seboj kakih vidnejših sledov. To je že slehernemu postalo evidentno in iz leta v leto vedno znova začinjamo reševati študentsko kulturno problematiko.

O kulturni dejavnosti na univerzi je bilo tudi letos govora na tradicionalnem seminarju študentskih voditeljev in Ankanaru. Vendar se je izkazalo tudi tokrat, kot vsako leto prej, da se prizadevanja niso povzpela iznad nekaterih napotkov in besedičenja o tem, kar je doslej že bilo. Sicer pa smo to lahko tudi pričakovali. Bolj malo plodna preteklost nudi kaj malo obetov za prihodnost.

prej zaščrtani poti, dobivalo bi tako širše perspektive in globlji smisel, organizacija Zveze študentov pa bi v njih lahko uveljavila ves svoj vpliv in napredne ideje.

Na drugi strani pa bi nastanek takega umetniškega sveta tudi omogočil, da bi komisija za kulturna vprašanja odložila s svojih ramen doslej več ali manj administrativno breme in se zavzela za načrtno kulturno-umetniško vzgojo po posameznih fakultetah. Povsem evidentno je namreč, da univerza danes ne daje študentu ničesar več, kot ozko strokovno specializacijo. Vse druge prepusti samoiniciativni študentov samih. In če je študent neke družbe odvisna od družbene ideologije te iste, potem je jasno, da kulturno-umetniške vzgoje ne smemo in ne moremo zastopavljati in pripeljati nanjo etiketo »sekundarnega pomena«. In pogosto je prav kultura tisto tako zelo splošno področje, kjer postane korak negotov ob vsakem najmanjšem pomanjkanju temeljnih spoznanj. Računati je treba tudi z vsemi močnimi vplivi, ki se pod zastavo »umetniškega«, »estetskega« in »splošnočloveškega« lahko nemoteno razvijajo in širijo svoj »pravilni nauk«. Pa je in da mora biti to področje za organizacijo, kakršna je Zveza študentov, enako pomembno, kot je idejno politična vzgoja v duhu marksizma in leninizma, je bržčas slehernemu evidentno. Zato pa je tolikanj bolj nerazumljivo, zakaj se prav to področje iz leta v leto bolj in bolj zanemarja.

Študentske stvaritve pa pogosto presegajo meje študentskega sveta in se razširjajo tudi v širši krog. To lahko opazimo tako pri centralnih skupinah kot pri delovanju pokrajinskih klubov. Slednje je še veliko pomembnejše, ker ima v veliki večini primerov opravka z umetniško manj zrelim poslušalstvom, ki

so mu pogosto tuje tudi osnovne vrednote neke umetnosti. Da ne gre tu zanemarjati tega ustvarjanja in njegove posredne umetniške vzgoje tudi z tega aspekta, je jasno, kajti njegovi vplivi so lahko pri marsikaterem človeku odločilni. In prav zaradi tega je potrebna poglobljenost in načrtnost v celotnem delovanju.

Nekatere študentske skupine združujejo v svojih vrstah tudi neštudente, nekatere druge skupine, ki sicer niso izključno študentske, pa spet niso brez študentov. Tako je na primer z Odrum 57, s pravkar ustanovljenim Potujočim gledališčem itd., itd. Tudi tu mora in mora biti študentski vpliv in s tem posredno vpliv organizacije ZŠJ odločilen. Organizacija sama po sebi pa že mora biti zainteresirana, da postane njihov idejni vodja. Kako drugače, če ne s pomočjo komisije za kulturna vprašanja?

Če na kratko pregledamo dejavnost Zveze študentov na kulturno-umetniškem področju, potem lahko ugotovimo naslednje: nesporen porast kvalitete in kvantitete v ustvarjanju posameznih skupin, poskus nadaljevanja študentskega festivala, priboritev študentskega abonmaja in Drami in pa razmeroma plodna dejavnost naših pokrajinskih klubov.

Toda kljub tej porasti kvalitete in kvantitete v ustvarjanju, pa je kot vedno tudi letos v delu skupin občutna vrzel, ki se kaže predvsem v tem, da se zadovoljujejo z vplivanjem predvsem na tisti ozki krog ljudi, ki aktivno sodelujejo v skupinah in da reprezentirajo to dejavnost pred širokim krogom slovenske kulturne javnosti. Tako se je primerilo tudi letos, da niti ena skupina ni dala niti ene svoje prireditve študentom. Prav je, če postajajo te skupine eline, če jih upoštevajo celotna slovenska javnost, če so zaželeni

gost na odrskih deskah v tujini, če skušajo svoj program približati delavnemu človeku in prireditve za podjetja in ustanove. Se bolj prav pa bi bilo, ko bi namenile to svoje poslanstvo tudi najširšemu krogu študentske javnosti in tako tudi tega seznanjale s svojimi dosežki in ga ob tem umetniško vzgajale. V resnici je kaj čudno slišati, da naše skupine bolj cenijo in poznajo v tujini in naši splošni kulturni javnosti, kot pa študenti. Mar je to res prevelika zahteva?

Da so naše skupine brez pravega zaledja, iz katerega bi črpale svojo moč za nadaljnji razvoj in nadaljnjo ustvarjalnost, se je pokazalo tudi na letošnjem študentskem festivalu. Ne bi se sedaj spuščali v oceno posameznih prireditev, zadovoljimo se samo z ugotovitvijo, da so bile prireditve na visoki ravni, pa čeprav jih merimo z amaterskih pozicij. Omenimo najraje to, da je celotna prireditev zbledela ob dogajanju našega splošnega umetniškega življenja in da ni dosegla svojega namena, pa najsi bo vzrok za to v preveliki časovni razmaknjenosti posameznih prireditev ali pa v nezadovoljivi pripravi. Dejstvo je, da je bil to študentski festival brez študentov, seveda, če pri tem ne upoštevamo nastopajočih skupin. In kakšno živo nasprotje temu je bil na primer trboveljski študentski festival in tudi sicer kulturno-umetniško delo nekaterih pokrajinskih klubov.

Študentov umetniški kapital, ki ga prinese s seboj na univerzo, je povečini majhen in pogosto ne razpolaga niti z osnovnimi sredstvi. Še več, potrebe po kakem večjem in intenzivnejšem kulturnem življenju niti ne čuti. Pogosto je zatorej treba to potrebo s časom šele privzgojiti. Ako zremo s tega stališča na priborjeni študentski abonmaja, lahko rečemo, da smo marsikateri dosegli. Istočasno pa se nam poraja vprašanje, če je to tudi vse, kar smo hoteli doseči, in ali se tak način kulturno-umetniške vzgoje študentov — bodote vodilne plasti intelektualcev — ne bi dal prenesti tudi na ostala umetnostna torišča.

Neposreden stik študenta s posameznimi umetnostmi, pa najsi gre za igralsko, glasbeno, filmsko, besedno ali katerokoli drugo, je lahko zanj odločilen, v vsakem primeru pa širi njegov pojmovni in idejni svet. In če bi ob vsem tem bilo še načrtno in jasno določeno seznanjanje z osnovnimi principi, načeli in postavkami umetnosti, potem bi v resnici lahko rekli, da je Zveza študentov kot organizacija prispevala svoj delež pri preobrazbi človeka tudi na tem področju.

Ponavadi govorimo o kulturno-umetniški problematiki dvakrat ali trikrat na leto. Najprej na začetku študijskega leta, nato ob koncu in še na seminarju v Ankanaru. Vselej veliko grmenja, pa malo dežja. Kulturna komisija počiva na začetku študijskega leta vse do skupščine ZŠJ, ker je do takrat le malo časa in ker takrat poteče njena mandatna doba, nova komisija se takoj ne znajde, pozneje dela mesec ali dva, nato pa spet obnemore ob koncu študijskega leta zaradi preveč intenzivnega študija na fakulteti. In tako se pesem vedno znova poje po enem in istem napevu. Vendar, do prihodnje skupščine je še vedno dovolj časa, da lahko vsaj razmislimo, kako bi prišli iz današnjega stanja. S. B.

Matje Sternen: Avtoportret

Avtoportret na Slovenskem

Deset let vsekakor ni dovolj dolga doba, da bi se dalo dovolj točno oceniti delovanje take ustanove, kot je Moderna galerija. Vendar že lahko rečemo, da je v svojem prvem deceniju odigrala važno vlogo v približevanju likovne umetnosti širšemu krogu občinstva tako z razstavami kot s svojimi publikacijami. Prav je, da se ob tej obletnici spomnimo pravkar umrlega dr. Izidorja Cankarja — idejnega ustanovitelja Moderne galerije, znanstvenika in plodnega pisca na likovnem področju.

Osnovni namen te ustanove naj bi bilo predstaviti stalno zbirko sodobne slovenske umetnosti, kar pa je zaradi pomanjkanja prostorov še neuresničljivo. Druga naloga pa so občasne razstave, ki so danes prinesle Ljubljani tudi svetovni sloves. Kolikor pa je šlo dosedaj predvsem za predstavitev enega ali več umetnikov, se je Moderna galerija lotila tokrat ureditve razstave s tematskega vidika.

Ni ravno slučaj, da je to razstava avtoportreta na Slovenskem. Avtoportret umetnika — slikarja ali kiparja — nikakor ni samo mrtva podoba likovnega razvoja in umetniške duševnosti; iz njega govori mnogo več. Ravno sedanja doba je tako pisana in zapletena, da vsak umetnik nujno interpretira svet po svoje in si išče svoj cilj. Morda bi se prav zaradi slednjega zdelo komu razstava neenotna oziroma vzbudila strah, da bo umetnik ostal veren svoj zunanosti in se tako izneveril sebi lastnemu slogu, ki je značilen zanj v drugih njegovih delih. Res obstajata ti dve nevarnosti; po drugi strani pa ima tovrstna razstava svojo posebno draž.

Kot se je rodil avtoportret v svetu v resnici za časa gotskega sloga, njegovo rojstvo tudi pri nas ni ostalo brez odmeva. Vendar so se z njim ukvarjali izključno le tuje. Resnično slovenski avtoportret pa najdemo komaj sredi 18. stoletja, ko je drugod že konec njegove prve velike dobe. V zvezi s tem se nudi možnost, da razdelimo razvojno pot slovenskega avtoportreta v dve razdobji: prvo od baročnega mojstra Jelovška do Prešernovega sodobnika Langusa ter Tomina, drugo dobo pa pričnata brata Subica.

Prvo dobo nam na razstavi reprezentirajo skoraj izključno fotografije starejših umetnikov ter Kavčičeve perorisbe. Bolj bogata po zapuščini

sta Langus ter Karinger. Zlasti pri poslednjem izstopa njegov celostavni portret, značilen za oficirski stan.

Sede v drugi dobi slovenskega avtoportreta pride do osebnih izpovedi, podanih na platnu ali v kamnu, medtem ko se izgublja dosežanja vloga neposrednega predstavljanja. Začetnika v tem sta vsekakor brata Subica, ki se jima priključijo Petkovšek s svojim delom Doma — avtoportret skupaj z družino v kmečki izbi.

Besedo zase zaslužita Jama in Sternen, ki ju spremljajo lastne podobe skozi celoten umetniški razvoj. Vesnane zastopajo umetnik goranskega kmetije, Gaspari, prvi satirični avtoportretist Smrekar ter Birola. Posebno mesto zavzema mojster Trainik oziroma njegov življenjski portret, ki ga je delal vse do smrti.

Okoli leta 1900 sta se rodila tudi naša prva znana kiparja Gorše in Dolnar, predstavljena s tremi avtoportreti: mladenič, kipar in maska. Ta čas pomeni tudi nastop grafikov Jaka, ki poizkuša podati svoj izraz v črno-belih, ter elegantni in v motnih domiselni Miha Maleš. Bulovčeva poda svoj presretljivo naturalistični pogled na svet v risbi — pojavijo se neodvisni — brata Kraljica in G. A. Kos — s svojo razgibanostjo, novo motiviko in pastoznim nanašanjem barv. Našem prvemu abstraktistu Kregarju predstavlja avtoportret zadnji izraz vsaj preživelega realizma, medtem ko tipičje Mihelič še dalje v svojem fantastičnem svetu.

Tudi ostale znane umetniške osebnosti kot Pregelj, Stupica, Omerza, Sedej še vedno niso izčrpali vsega; prvi postaja otroško igriv (Oče in sin), tudi Stupica in Sedej se gibljeva v družinskem krogu, Omerza pa z leti uporablja vedno temnejšo paletno in se ukvarja tudi z risbo.

Treba je še opozoriti na avtoportrete naših kiparjev Batiča, Kalina in Kosa, ne glede na to, da pride v skulpturi resnični duševni avtoportret manj do izraza. Vendar tudi tu nekateri (Savinšek, Bombač) iščejo poglobitev v lastni jaz, čeprav nudijo s tem manj estetskega užitka in več razmišljanja.

Se in še se vrste umetniki, predvsem mladi, često še s neizdelanimi lastnimi izrazom (Seljak se spominja na G. A. Kosa), ki pa tipajo dalje v svojo osebnost. B. A.

Gabrijel Stupica: Avtoportret s hčerko

Doslej je prevladovalo dvoje gledišč o namenu pred leti pri Univerzitemnem odboru ustanovljene komisije za kulturna vprašanja. Prvo stališče bi lahko označili približno takole: ker je nekdanji študentski kulturno-umetniški klub prenehal živeti svoje življenje in so se posamezne skupine v svoji dejavnosti povsem osamosvojile in ni bilo več med njimi tistega, za uspešno in res efektivno delo potrebna slika, je bilo treba misliti na ustanovitev nekega organa oziroma telesa, ki naj bi reševal tisto problematiko, ki zadeva vse skupine, ki je vsem v enaki meri lasna. Tu naj bi šlo predvsem za materialna vprašanja, problem prostorov, deloma organizacija in priprava nastopov in še nekatera druga. Kulturno-umetniško dejavnost, to se pravi izbor programa, način dela, skrb za kadre in njihova izbira itd., pa bi suvereno reševale posamezne skupine.

Drugo stališče je pravzaprav izhajalo iz enake potrebe kot prvo, to je iz hopenja, da bi bila dejavnost posameznih skupin čim bolj organizirana in da bi iz nje dobili kar največ efektov. Za razliko od prvega pa je to stališče predvidevalo rešitev, ki se je bistveno razlikovala v primerjavi s prej omenjeno. To drugo mnenje je zahtevalo predvsem dvoje. In sicer ustanovitev nekakega telesa, pa naj bi se že to imenovalo študentski kulturno-umetniški klub ali pa kako drugače, ki naj bi reševalo skupne probleme posameznih skupin, usmerjalo njihovo dejavnost, in pa ustanovitev komisije za kulturna vprašanja, ki naj bi kot telo Univerzitemnega odbora skrbelo za najširši razvoj študentskega kulturno-umetniškega prizadevanja, ustvarjanja, za splošno študentsko kulturno-umetniško vzgojo. Se pravi, prevzela naj bi nase skrb za celotno univerzo in ne več samo za posamezne centralne skupine.

Bežen pogled v prakso preteklih let in pa v njene sadove pokaže, da je očitno prevladalo prvo stališče in pot, ki je bila z njim podana. Tak razvoj dogodkov smo kajpak tudi pričakovali, kajti ta pot je bila v marsičem mnogo lažja od one druge. Ob vsem pa se je pokazalo še nekaj: letina, ki se je zdela na začetku tako zelo obetavna, se je kmalu spremenila v deloma brezplodno, če ne rečemo, v marsikaterem pogledu jalovo. Zadoštuje nam za to ugotovitev

le dvoje mnenj: ... »Kulturna komisija je bila ustanovljena predvsem zaradi tega, da bi finančno pomagala kulturnim skupinam« in pa ... »Edina stvar (verjetno področje), v kateri je kulturna komisija lahko sodelovala z vsemi svojimi člani, je bilo razdeljevanje denarja in odločanje o festivalu... Samo mimogrede: denarna sredstva za kulturno-umetniško življenje so vključena v proračun Univerzitemnega odbora, da komisiji ni treba drugega, kot da jih razdeli med posamezne skupine, kar pa bi lahko v skrajnem primeru opravil tudi UO sam. Prva, kakor tudi druga citirana misel pa nam lahko jasno ilustrirata namreč, da se je komisija za kulturna vprašanja zaprla v preveč ozek krog in da je zašla na vse preleto ekstremna pota. Pa mar je prvot okoli nje v resnici tako visok, da ne bi bilo mogoče pogledati preko nje?«

Dejavnost komisije za kulturna vprašanja pa bo treba razširiti in jo približati študentom. Najti bo treba stik z zaledjem, v tem primeru z univerzo in z njenimi prebivalci. Nobena organizacija, nobeno njeno telo ne more živeti plodnega življenja, če tega stika ni. In prav zaradi tega se bo morala komisija nekoliko bolj razširiti in se približati članom naše organizacije. Poleg posameznih dreves mora spet videti celoten gozd. Tako se počasi približujemo drugemu gledišču na našo kulturno-umetniško dejavnost. Če si ga ogledamo pobliže, predvideva predvsem dvoje. Prvič: ustanovitev umetniškega sveta za centralne študentske skupine, kot so Akademski pevski zbor Tone Tomšič, Akademski folklorna skupina France Maroit, zbor primorskih študentov itd. ter za vse tri akademije. In drugič: razširitev že doslej obstoječe komisije za kulturna vprašanja. Ta pot zahteva seveda nekoliko več naporov, vanjo je treba vložiti več truda, je pa zato edina, ki v resnici vodi iz sedanjega stanja in ki v resnici prinaša obet na plodno dejavnost.

Ustanovitev umetniškega sveta narekuje več potreb, vendar so v ospredju predvsem te: potreba po načrtni izbiri programa in študija v posameznih skupinah oziroma akademijah, potreba po reševanju problematike, ki je lasna vsem skupinam, in končno tudi potreba po razbremenitvi komisije za kulturna vprašanja. Delo v skupinah bi se v tem primeru odvijalo po neki v na-

mora popolnoma premočen. Med prevozom je val pljusnil čez rob čolna in me do pasu obliil z motno vodo. Takrat nisem imel časa misliti na cigarete. Moral sem spustiti veslo in hitro izčrpati vodo, da čoln ni potonil. Sedaj pa sem se jezil na svojo malomarnost. Predvidno sem izvelkel iz žepa premočen zavitek, počenil in začel previdno polagati po plotu od vlage potemnele cigarete.

Bil je poldan. Sonce je pripekalo vroče kakor v maju. Upal sem, da se bodo cigarete kmalu posušile. Sonce je tako vroče pripekalo, da mi je postalo že žal, zakaj sem na pot obkrel vojaške podložne hlače in prešiti jopič. To je bil po zimskem času prvi res toplel dan. Lepo je bilo tako sam sedeti na plotu in se popolnoma prepustiti tišini in samotji. Z glave sem snel staro vojaško kapo in si na vetru sušil od narpnega veslanja mokre lase in brez misli sledil za belimi kopastimi oblaki, ki so pluli v obledeli sinjini.

Kmalu sem opazil, da je izza zadnjih dvorov pristave stopil na pot neki možakar. Za roko je držal majhnega fantka, ne starejšega od pet do šest let. Utrujeno sta stopala v smeri proti prehođu, toda ko sta prišla do avtomobila, sta se obrnila proti meni. Visok, sključen možak se mi je tesno približal in dejal s pridruženim baskom: — Zdravo, bratec!

— Pozdravljen! — Stisnil sem njegovo veliko in močno roko. Možakar se je sklonil k fantku in dejal: — Pozdravi se s stricem, sinček. Izgleda, da je tudi on prav tako šofer kakor tvoj očka. Le da sva se midva vozila na tovrstni kaj, on pa vozi ta mali avto. Gledajoč mi naravnost v oči z nebeško modrimi očesci in komaj opazno se smehljajoč, mi je fantek pogumno ponudil rožnato hladno ročico. Nalaho sem jo potresel in vprašal: — Kako to, starček, da

imaš tako hladno roko? Saj je vendar vročina, ti pa zmrzuješ?

Z ganljivo otroško zaupljivostjo se je fantek stisnil k mojim kolenom in začudeno dvignil belkaste obrvi.

— Kakšen starček meki, stric? Jaz sem še fantek in sploh ne zmrzujem. Roke imam pa zato hladne, ker sem delal kepe.

Ko je snel s hrbita culo in utrujeno sedel poleg mene, je oče dejal:

— Tako mi je s tem mojim potnikom. Zaradi njega sem se tako utrudil. Napravi velik korak — pa že tebe poleg tebe, potem se pa prilagodi takemu peču! Tam, kjer bi napravil en korak, jih napravim tri in tako hodiva vsak zase, kakor konj in želva. Pri vsem tem pa moram še paziti nanj. Čim se obrne — že taca po luži ali pa odloml ko ledu in ga sesa namesto bonbona. Ne, potovanje s takim potnikom ni možka zadeva. Posebno ne peš. — Malo je pomohal in potem vprašal: — In ti, bratec, čakaj svoje nadrejene?

Bilo mi je neprijetno, če bi spoznal, da nisem šofer, zato sem mu odgovoril: — Čakati moram.

— Pridejo z druge strani? — Da. — Ne veš, ali pride čoln kmalu? — Čez dve uri. — Kar dovolj. No, medtem si oddahnelo, meni se ne mudi nikamor. Grem mimo in vidim: moj brat-šofer se sonči. Daj, si rečem, pristopi, bova skupaj pokadila. Kaditi in umirati sam je zoprno. A, ti pa bogato živiš, kadíš cigarete. Izgleda, da si jih zmohčil. No, brat, moker tobak je kakor ozdravljen konj — ni za nobeno rabo. Posluživa se raje mojega krepkega. Iz žepa začitnih poletnih hlače je potegnul v cevko zavit oguljen tobačni mehur malinove barve in ko ga je razvil, mi je uspelo prečitati v kotu izvezen napis:

MIHAIL SOLOHOV

Usoda človeka

Evgenij Grigorjevič Levicki, članu KPSS od 1903. leta

Prva povojna pomlad na Gornjem Donu je bila nenavadno prijazna in nagla. Konec marca so iz Prizovja zapihali topli vetrovi in po dveh nočeh se je na levem bregu Dona zasvetil pesek. Grape in doline v stapi, zabasane s snegom, so nabrekli in stepni potoki, osvobojeni ledu, so narasli. Poti so postale skoraj popolnoma neprehodne.

V tem, za potovanje neprijetnem času, sem moral oditi na Buhanovsko postajo. Čeprav razdalja ni velika — vsega skupaj je okrog petdeset kilometrov — jo je bilo, kot se je izkazalo, le težko premostiti. S tovarišem sva se odpravila na pot še pred sončnim vzhodom. Par sitih konj je napenjaje vrvi komaj vlekel težak polodprt voz. Kolesa so se do sredine vdiral v vlažen, s snegom in ledom pomešan pesek in čez eno uro so se na konjskih bokih in stegnih in pod tenkimi prsnimi jermeni že pokazale obline bele pene in v svezem jutranjem zraku je ostro in opijanujoče začudilo po konjskem potu in segretim kataranu, s katerim je bila obilno namazana konjska oprema.

Na krajih, kjer je bilo za konje posebno težko, sva zlezla z voza in šla peš. Pod škornji je čofotal voden sneg, ki naju je pri hoji zelo oviral. Ob robovih poti se je na soncu še vedno kristalno iskril led, toda hola na njem je bila že topla. Šele čez šest ur sva došla razdaljo tridesetih kilo-

metrov in dospela do prevoza na rečici Elenki.

Majhna rečica nasproti Mohovske pristave, ki je poleti na več krajih presahnila, se je sedaj na kilometer široko razlila po blatnem, z jelšo poraslem zemljišču. Za prevoz je služil trhel čoln s ploškim dnom, ki ni mogel sprejeti več kakor tri osebe. Izpregli smo konje. Na nasprotni strani nas je v kolhozni lopi čakal star »willys«. Bil je tam že od zime. S šoferjem sva, ne brez bojazni, sedla v trhel čoln. Tovariš je s prljavo ostal na bregu. Komaj sva odplula, že je iz trhlega dna na več krajih vdrla voda v čoln. S priročnimi sredstvi sva mašila nezanesljivi čoln in črpala vodo, dokler nisva pristala na drugem bregu. Čez eno uro sva bila na drugi strani Elenke. Šofer je pripeljal iz pristave avto, odšel nazaj k čolnu in ko je prijel za vesla, dejal: — Če se to preklete korjito na vodi ne razsuje, me ne pričakujte prej kakor čez dve uri.

Pristava se je nahajala daleč stran in ob pomolu je kraljevala taka tišina, kakršno najdemo na nenaseljenih krajih samo v pozni jeseni ali pa v zgodnji pomladi. Voda je dišala po vlagi in trpkii grenkobi gnilih jeli, a iz dallave je vetrič prinašal večno mlač, komaj zaznaven duh po zemlji, ki se je komaj osvobodila izpod snega. Nedaleč na obreznem pesku je ležal podrt plot. Sedel sem nanj in si hotel prižgati cigareto, toda ko sem segel v desni žep z vato prešitega sukničja, sem na svojo veliko žalost opazil, da je zavitek Belo-

Mesto pod žarometi

Ob uprizoritvi Kozakove Balade o ulici

Pa je spet prišla jesen čarodajka, ta nenadkriljivi mojster barve. Ko da se je zemlja vzgala tam pod Rožnikom, kjer snuje stari bard Ljubljane Juš Kozak junake naših dni, tako je ta čas tam na njegovem koncu Ljubljane. In z jesenjo čarodejko vred so prizgali luči mojstri svetlob in sence v Talljnih hramih našega ljubega mesta. Najprej Gledališče 57, in preteklo soboto se Mestno gledališče. Dvoje izvrlnih tekstov, dvoje prizadevanj s skupnim imenovalcem: aktualnost, sodobnost, modernost in »ko-radža«. Toda kakšna razlika! Medtem ko je svet vselej življenja izpuhtel malone za tem, ko so čarodej za zastori ugasnili luči — se Juševa balada vse bolj in bolj razrašča v meni, tudi ni čuda: stari Mohor me je opozoril na celo plejado vprašanj. Čeprav je nekaterim izmed mnogih problemov, ki nam jih je mojster naslikal ali pričaral s svojo refleksijo, čas že odbil ostrico,

O srednji junak, še pred vojno upokojeni žurnalista Mohor, tvori jedro vseh teh rahlo ponantiranih balad o ulici s svojo balado o življenju, ki se zanj tako nesmiselno izteka, in smrti, ki ga bo vsak čas speljala tja, »kjer človek iznebi se vsake teže« in »kjer trohnejost vse verige zgrudi.« V tem baladnem vzdušju doživlja stari Mohor ulico krog sebe in življenje se kaže pred njim prav zategadelj v še bolj karaktrističnih črtah. Kakor sodnik nad življenjem preživlja te dni. Moralni kriterij za presojo balad, ki jih spleta ulica krog njega, je stara dobra malomejna morala v plemenitem pomenu te besede. Okvir vsem dogodkom daje naše ljubo mesto, le kdaj pa kdaj pisateljeva refleksija zahrepeni iz tega okvira, se požene za vriskajočim vlakom, ki brzji pod oknom proti Trstu, Parizu, v široki svet. Zgolj balada o alpinistu Sadarju ne sodi v smislu enotnosti dogajanja v ta ožji okvir,

voljo resnicoljubnosti ne bi odpustili iz službe, tako ulica ne more biti, kar v resnici je, brez Dušanovega spomenika pod Rožnikom.

Dramatizacija — oskrbel jo je Mirko Mahnič — tako zavoljo že omenjene pomanjkljivosti, kakor tudi zaradi še nekaterih enostransko prirotenih dialogov ni povsem umetniška resničnost Juša Kozaka, temveč resničnost dramaturga. Dramaturgatorju gre, kar se večinoma tiče, vse priznanje. S skrbnim očesom je izluščil iz vsote pripovedi vse, kar živi pomembno v njegovi projekciji časa, zanj pa je značilno predvsem to, da v nekaterih prizorih življenja ni zajel v vsej dialektični celovitosti nasprotij, temveč je akcentiral predvsem en pol tega življenja. Skratka — slo mu je predvsem za družbeno kritiko tistih nosilcev dejanja, ki žive v središču pozornosti našega časa. Brez potrebe je vkomponiral v celoto govor zastopnika gledališča, zakaj vse, kar nam je zastopnik povedal, smo spoznali in doživeli neposredno iz dogajanja samega. Dramaturg, ki je bil hkrati vodja uprizoritve, je med realizacijo opustil nekatere dogodke ali pa jih primerno skrajšal. S tem je dosegel večjo zaključnost in strnjeno krahke, epsko refleksivne dramaturške zgradbe, zgrajene na kompozicijskem principu: Mohor — ulica.

Taka krahka dramaturška zgradba bi se bila pri priči razblinila, če ne bi temu odpomogla domiselna, v horizontalni in vertikalni razklenjenosti funkcionalno zasnovana scena ing. arh. Viktorja Molke, ki je sklenila opiske drobce v zaključnem prostoru odra. Plastičnost prostora in lokacija posameznih dogodkov so koristno in ljub pritrkovanju ne preveč poetično dopolnjevali dialektični Vlastje Simončiča.

Kranjčevićeva pesniška pot

Ob petdesetletnici njegove smrti

Kranjčević ima v hrvaški literarni zgodovini in kritiki ter v zavesti hrvaškega človeka odlično mesto. Oktobra letos praznujemo petdesetletnico njegove smrti, toda lik tega poeta pred nami še ne prestanto raste. Se danes izhajajo študije, ki lučijo do zdaj prezrte ali premaso naglašene elemente njegove poezije.

Nastopil in deloval je v dobi realizma, ko je prevladovala proza. Hrvatska književnost je posega skoraj na vsa področja družbenega življenja, a najustrežnejšo podobo družbenih razmer in njihovo problematiko v zadnjem desetletju 19. in v začetku 20. stoletja je dal v poeziji prav Kranjčević. Osrednja tema njegovih pesmi je doživljanje domovinske ljubezni. Pesnikova bolečina je sprično nesrečne usode domovine neizmerna in mu daje pogum, da rolni zoper nasilnike ter napoveduje njihov skorajšnji konec. Ogorčeno napada narodne odpadnike in kliče k slogi. Zato opeva uporniško in slavno. Kranjčević svoje domovine in je prepričan, da pride čas vstajenja. S takimi pesmimi je hotel vplivati na zavest sodobnih Hrvatov. Problematika ni bila nova. Z njo so se ukvarjali že njegovi pesniški učitelji: Preradović, Senož in Harambašić. V estetskem pogledu so te pesmi velikokrat povprečne, odlikuje pa jih dvoje: tesna zveza s pesnikovim življenjem in močan misel in socialne probleme. Z domovinsko ljubeznijo je prepojen vsa pesnikovo mladeniško življenje, tako doživljanje narave, vere, ljubezni do dekleta, sanje in načrti. V kasnejših rodoljubnih pesmih je svojo ljubezen poglubil in razširil na Slovence, se zavzemal za njihovo enotnost in svobodo ter povečeval njihovo preteklost in razširjenost.

Idejno se je razvijal zelo hitro. V nekaterih pesmih (in tyrannos, Delavcu) je že takoj v začetku prerasel svoje pesniške vzornike. Imel je nenavaden dar, da je v skromnih hrvaških razmerah našel silo, ki vodi boj za napredek. To je delavec; njegovo delo pa mu je postalo merilo za človeške vrednote. To je ugotovil v času, ko se je zaradi naraščajočega kapitalističnega izkoriščanja naglo večalo število proletarcev po vaseh in mestih in so se pojavljali že prvi znaki delavskega organiziranja. Z odhodom v Bosno dobil njegova poezija neke nove smerice. Pesnik zmeraj več razmišlja o socialnih problemih in družbenih odnosih. Biti hoče občudovalec. Kalajev kruti bosnanski režim mu je s številnimi nepravilnostmi nudil dovolj snovi za takšna dela. V tem ozkem, provincialnem okolju je njegov duh neprestano iskral, spraševal, dvomil, odgovarjal in gradil. Akoravno socialistične ideologije od blizu ni poznal, se ji je včasih približal v svojih poetskih vizijah. V takem smislu je upodobil tudi rusko revolucijo leta 1905 v pesmi Vizija.

Pesnik je bil v nekem smislu religiozen, vendar je ta religioznost daleč od katoliške cerkve. Njegov kritični duh ni mogel mimo napač, ki jih je videl v njenem življenju; zato je zavzel do nje negativno stališče. Zoper njo je postavil svojega Kristusa; ta je prijatelj ubogih, človeka razume in mu pomaga, deku svetuje, naj gre iz cerkve v naravo, ker se bo le-tam naučil ljubiti in bo našel pravega boga. V tovrstnih pesmih je izražal dvom v družbeno ureditve, ki je tlačila ogromno večino ljudi. Zato diha iz vseh tedanjih pesnikovih verzov zatajevana bolečina. Pesnik spirično tega zelo trpi. Velikokrat ne najde izhoda in zabrede v globoko pesimizem. Toda trpljenje ga tudi dviga, spodbuja ga, da išče človeku lastnosti, ki se upirajo takemu tragičnemu položaju. To so: njegovo delo, neuklonljivost, hrepeneje, ki ga žene neprestano naprej, in neutrudljiva misel, ki vedno išče

resnico. Tovrstne pesmi so višje Kranjčevićevega idejnega razvoja. Z njim je prerasel svoja pesniška razpoloženja, dosegla, ko so tudi v umetniškem pogledu. Poleg teh osrednjih doživetij so v Kranjčevićevi poeziji pogosta razmišljanja o pesnikovem poslanstvu in njegovi usodi; v družbi (Možes). Ona govori tudi o njegovem intimnem doživljanju ženske kot tovaršice v življenju. Medtem ko je pesnik vsebinsko kmalu našel svojo pot, mu je šlo v oblikovnem pogledu trše. Kljub temu je tudi po tej strani kvaliteta njegovih pesmi neprestano rasla, izraz se je boljšal stilno in metrično. Poezija je ohranila vse napore, ki jih je moral premagati njen tvorec, dokler je ni izoblikoval. Imel je dar, da je s pomočjo koncentracije, posplošitve, izborom besed, žive metaforičnosti in svojskim ritmom našel svoji miselnosti in vsebinski polnosti ustrezen, plastičen izraz. To velja za boljše pesmi, medtem ko se v slabih borji s povprečnostjo; v njih se komaj zazna resničnost pod gnečo nezlastnih besed. Na nekaterih mestih je težko umljiv. Bile so pač take razmere, da ni smel odkrito govoriti, zato si je pomagal s simboliko. Njegovo delo je celovito, izraz velike in samostojne osebnosti. Doba, v kateri je pesnik živel, je postavila mejnike njegovemu miselnemu in idejnemu svetu. Nekatere njegove ideje, ki so bile tisti čas napredne, danes seveda niso več. To nas ne moti. Kranjčevića občudujemo zaradi njegove trdne vere v človeka in kot neutrudljivega iskalca resnice. France Novak

Nikolaj Pirnat: Avtoportret

jih je vendar nemalo takih, ki jih bomo morali rešiti. Eno pa je čisto gotovo: Mestno gledališče je ravnalo prav, da je z baladnim akordom posvetilo v nas, saj je zadostilo s tem osnovni maksimi: Zivi s tem, kar je živo!

Balada o ulici* je pravzaprav moderni roman, pisan z izrazito filmsko tehniko, ki kar kriči po filmski realizaciji. Naš namen in naloga ni, da bi ocenjevali in kritično presojali vrednost Kozakovega dela, to so stori literarni kritiki. Navkljub tem je Balada o ulici eno najzanimivejših del povojne slovenske proze. Naša ocena velja zato predvsem dramaturgiji in odski realizaciji.

Pa je vendar prav, da prikličemo v zavest nekatere najvažnejše vsebinske, formalne in idejne oznake.

zato jo je dramaturg tudi izločil, čeprav ima v avtorjevi epski kompoziciji povsem utemeljeno mesto z močno idejno poanto: življenje občutni v premagovanju smrti in kratki z njim grozo lepote. Literarna kritika te vizije o premagovanju vrtoglavih višin ni doumela kot upor zoper ožkost in zaprtost ulice, kot radost tveganja, ki botruje vsemu velikemu. Dramaturgatorju spričo zaokroženosti kraja res ni mogla poslužiti, da bi jo vključili v splet ostalih. Medtem ko je boj v steni upravičeno opustil, pa ne morem pregrešati strahotne balade o Dušanu Gradu, ki ga zverinsko ubijejo črnookci. Če je dramaturgatorju to velevati princip sodobnosti, potem je slednjega prekršil v prizoru: Mohor — konzorcij. Toda: kakor Mohor ne bi bil to, kar je, če ga za-

v vsem se je odražala ženska skrb spretnosti materinske roke. Oče pa je bil drugačen: prešiti plašč je bil na več mestih prežgan in malomarno in grobo znaš, zaplata na ponošenih zaslitih hlačah je bila prišita s širokimi moškimi vbodi. Nosil je skoraj nove vojaške čevlje, toda debelih volnenih nogavic, razjednih od moljev, se ni dotaknila ženska roka... Zekrat sem pomislil: »Ali je vdovec ali pa z ženo ne živi složno.«

Ko je z očmi pospremlil sinčeka, je zamolklo zakasňal in znova spregovoril. In jaz sem se ves spremenil v posluh. — Moje življenje je bilo v začetku zelo občajno. Po rodu sem iz Voroneške gubernije, rojen leta tisoč devet sto. Med državljansko vojno sem bil v Rdeči armadi, v Kikvidzejevi diviziji. V letu lakote, dvaindvajsetega, sem odšel tlačnik kulakom na Kuban; tako sem ostal živ. A oče in mati s sestrico so doma pomrli od lakote. Ostal sem sam. Sorodstvo — to je izginilo brez sledu — nikjer nikogar, niti žive duše. No, čez leto dni sem se vrnil s Kubana, prodal bajtico in se odpravil v Voronež. V začetku sem delal v tesarski zadrugi, potem pa sem odšel v tovarno, kjer sem se izučil za ključavničarja. Kmalu sem se oženil. Žena je bila vzgojena v otroškem domu. Sirota. Pohljevna, vesela, uslužna in pametna, pravo nasprotje meni. Že v mladosti je spoznala gorje, morda se je to odražalo v njenem značaju. Če si jo na hitro pogledal, ni bila nič posebnega, toda jaz sem jo gledal drugače in za mene ni bilo lepše in bolj zadržane, ni je bilo in je ne bo na svetu.

Prišel z dela utrujen, včasih pa tudi hudoben kakor vrag. Toda na grobo besedo nisi prejel grobega odgovora. Ljubezniva in tiha ne ve, kam bi se posadila, in se trudi; na vsa načina, da bi iz skromnih sredstev pripravila kaj dobrega za pod zob. Gledeš jo in pri srcu ti odleže in čez nekaj časa jo objameš in rečeš: »Oprost,

draga Irinka, grob sem bil. Veš, delo mi danes ni šlo izpod rok.« In spet je med nama mir in v duši čutim pokoj. In, ali veš ti, bratec, kaj to pomeni za delo? Zjutraj vstanem kot prerojen, grem v tovarno in vsako delo mi gre izpod rok, da je vselej. Vidiš, tako je, če imaš pametno ženo-tovarišico.

Na mezdni dan smo včasih odšli s tovariši na kozarček. In zgodilo se je tudi, da smo domov grede risali z nogami take figure, da jih je bilo strahota pogledati. Glavna ulica je bila preozka, da o stranskih sploh ne govorim. Tisti čas sem bil zdrav in močan fant kakor hudčič. Popil sem lahko dosti in do doma sem vedno prišel s svojimi nogami. Zgodilo se je tudi, da sem šel na zadnjem odseku s prvo brzino, to je — po vseh štirih, vendar sem vedno prišel domov. In zopet nisem slišal ne očitkov ne kritikov, nobenega škandala. Moja Irinka se je samo smehljala in še to previdno, da me v pijanosti ne bi užalila. Sezula me je in šepetala: »Lexi, k steni, Andrijuša, da v spanju ne padaš s postelje.« No, prevrnil sem se fant kakor ovena vreča in vse mi je zaplaval pred očmi. Na pol v spanju sem čutil, da me je rahlo gladila po glavi in šepetala ljubeznive besede. Smilil sem se ji...

Zjutraj me je dve uri pred delom spravila na noge, da bi prišel k sebi. Ve, da imam mačka, ne maram biti ničesar, zato mi pripravil kislno kumarico in mi nalije v brušen kozareček vodke. »Zanj mačka, Andrijuša, in ne delaj več tega, dragi moj!« Ali moreš izdati tako zaupanje? Popijem, se zahvalim brez besed, samo z očmi. Jo poljubim in odidem na delo kakor priden fantek. Če pa bi mi pijanemu kaj očitala, kričala ali pa zmerjala, bi se, pri moji veri, drugi dan spet napil. To se tudi zgodi v tistih družinah, kjer je žena prisnoda; vidiš sem dosti teh stvari.

Kmalu sva dobila otroka. Najprej se je rodil sinček in čez nekaj let še dve dekl-

ci... Takrat sem se ločil od svojih tovarišev. Vso mezdno sem prinašal domov, družina se je pomnožila — ni mi bilo več do popivanja. Ko dobim denar, popijem vrček piva in na tem postavim piko.

Devetindvajsetega leta sem se začel zanimati za avtomobile. Napravil sem izpit in sedel za volan tovarnjaka. Potem sem se temu taku privadil, da se nisem več vrnil v tovarno. Za krmilom se mi je zdelo zabavneje. Tako sem preživel deset let, ne da bi to opazil. Vprašaj kateregakoli starejšega človeka, če je opazil, kako je preživel življenje? Prav nič ni opazil! Preteklost, to je kakor ta daljna meglena stepa. Zjutraj sem hodil po njej in vseeno nikrog je bilo jasno, ko pa sem se oddaljil dvajset kilometrov, že se je stepa zavila v meglico in od tukaj ni mogote ločiti gozda od stepne trave, orne zemlje od travnika...

V teh desetih letih sem garal dan in noč. Zaslužil sem dobro in živel smo kakor ljudje. Tudi z otroki je bilo veselje: vsi trije so se učili za »odlično« in najstarejši, Anatolij, je pokazal tako nadarjenost za matematiko, da so o njem pisali celo v centralnem časopisu. Od kod je dobil tak ogromen talent za to znanost, tega, bratec, tudi sam ne vem. Vse to pa mi je zelo prišlo in strašno sem bil ponosen nanj.

V desetih letih smo spravili skupaj nekaj denarja in pred vojno smo si postavili domek z dvema sobicama, shrambo in hodnikom. Irina je kupila dve kozi. Kaj je treba še več? Otroci jedo kašo z mlekom, imamo streho nad glavo, obeljeni smo, obuti, potemtakem je vse v redu. Le nasečili smo se nerodno. Dodelili so mi zemljo šest sto metrov proč od tovarne letal. Če bi bila moja kočica na drugem mestu, bi morda tudi moje življenje teklo drugače...

Potem je prišla vojna. Že drugi dan je prišlo obvestilo iz vojne komande, tretji dan pa — izvoli v transport. Spremili so me vsi štirje; Irina, Anatolij in hčerki Nastenka in Oljuška. Otroci so se junaksko držali. No, hčerke — pri njih ni bilo brez solz. Anatolij je samo trzal s pleči, kakor da bi ga zeblo. Takrat mi je bilo že sedemnajst let. A moja Irina... Takšne je v vseh sedemnajstih letih najinega skupnega življenja nisem videl. Ponoči sem imel na rami in prsih srajočo popolnoma premočeno od njenih solz. In zjutraj se je to nadaljevalo... Prišli smo na postajo. Tako se mi je smilila, da je nisem mogel pogledati: ustnice je imela zatekle od solz, lasje so se ji vsuji izpod rute, oči je imela motne in brezizrazne, kakor da bi bila prisnoda. Komandirji so najavili odhod, ona pa mi je padla na prsi, roke je oklenila okrog mojega vratu in se vsa tresla kakor posekano drevo... Otroci in jaz ji prigovarjamo... nič ne pomagaj! Druge ženske se pogovarjajo z možmi in otroki, moja pa se je prižela name kakor list k veji in vsa se tresla in ne more spregovoriti besede. Rekel sem ji: »Zberi se, draga moja Irinka! Vsaj besedo mi reči ob slovesu.« In ona spregovorila med ihtenjem: »Rodni moj... Andrijuša... ne bova se več... videla... na tem svetu!«

Že tako se mi je smilila, da se mi je trgalo srce, in potem še te njene besede! Morala bi vendar razumeti, da tudi meni ni lahko slovo od njih, saj se nisem odpravil na gostijo k tači. Jeza me je premagala. S silo sem ji razklenil roke in jo rahlo sunil v rame. Sunil sem jo narahlo, toda bil sem močan: umaknila se je, stopnila tri korake nazaj in se mi zopet približala z majhnimi koraki in stegovala svoje roke. Jaz pa ji kričim: »Ali se tako poslavlja? Saj me že pred časom še živega pokopavaš!« — no, spet sem jo objel, videl sem, da ne ve, kaj počne...

Sredi besede je nenadoma pretrgal pripovedovanje in v nastali tišini sem slišal, kako mu nekaj klokota po grlu. Tuje raz-

Fran Tratnik: Avtoportret

Novele iz minulega stoletja

Debeluška in druge novele

Zdi se, da bi bilo popolnoma odvečno delo, ko bi hoteli predstavljati slovenskim bralcem enega najbolj branih tujih klasičnih avtorjev pri nas — Maupassanta. Njegova pisateljska ustvarjalnost, ki je zablestela na evropskem literarnem nebu ob koncu minulega stoletja kot meteor, je kmalu našla svoj odsev tudi pri nas in prevodna peresa so se vselej z radostjo lotevala njegovih tekstov. S svojimi novelami je ta svojstveni pisec dosegel dejansko mojstrstvo in enega najčistnejših mest v evropski prozi sploh. Nič čudnega, če se je priljubilo evropskemu bralcu in če njegovo pisanje lahko sprejmemo kot ustrezno sodobnemu literarnemu okusu. Tako po snovnih motivih, ki so večidel ljubzenske narave, kot po oblikovni obdelavi je Maupassant blizu življenjskim občutjem človeka današnjih dni. Njegova strastna ljubezen do življenja in snovna bogatejša dogajanja med ljudmi, njegovo slikanje razmer sodobnega časa ostaja še vedno aktualno prav zaradi tega, ker nosi v sebi poteze dobe in njene simbole.

Tokrat smo dobili v prevodu drobno knjižico njegovih zgodnjih novel. Literarni zgodovinarji jim prisvajajo najvišja mesta v pisateljevi novelistički. V drobni knjižici žepnega formata, ki jo je izdala Prešernova družba, prevod pa opravil Edvard Kocbek, preberemo štiri zgodbe: Debeluška, Hišo Tellier, Gospodično Cicifuj in Zgodba o kmečki dekli. Njihova skupna značilnost je svojevrstna anekdotičnost, katere namen pa vendarle ni, da bi se odmikala življenjski resničnosti. Nasprotno — v celoti, v sleherni podrobnosti posega vanjo, jo karakterizira, jo naslika. Te novele zato reči učinkujejo kot sveže srečanje z življenjem in prav v tem je njihov čar. Govoriti gre v režimu brez prilepne vsiljivega naturalizma ali impresionističnih vložkov.

Med nebomi in zemljo

Izdane novele nemškega pisatelja iz 19. stoletja — Otta Ludwiga, ki ga literarni zgodovinarji z nekaterimi manj bistvenimi pridržki uvrščajo med poetične realiste, v duhovno sorodstvo Immermannu, Annetti von Droste, Adalbertu Stifterju, Gotthelfu Kellerju in drugim, je tolikanj bolj zanimiv, ker nas neposredno in dovolj tipično seznanja z literarno tvornostjo nemške pisateljske elite sredi 19. stoletja. Za predstavnika časa in literarnega okusa pa moremo vendarle šteti prej njegovo novelo, ki je dobakala prevod v naš jezik kot njegovo osebnostno slovesno tvornost v celoti. Večji del svojih umetniških energij je tudi on — kot mnogi izmed pisateljev tistega časa — iztrošil v prizadevanju, ki ni dalo pravega in zaželjenega plodu: v pisanju dramatičnih tekstov, tragedij, katerih

zaplet se je oblikoval okrog etičnih vprašanj krivde, stopnjevanje do skrajnih meja razumnega in čustvenega doživljanja. Govorimo lahko o tipični zvrsti »sodnostnih« dram, ki so bile pri nemških pisateljih preteklega stoletja, zlasti še pri romantičnih, močno priljubljene. Odrska dejavnost mu navzlic »nemni« ni prinesla uspehov. Kljub silni volji, s kakršno se je loteval dela, mu je šlo vse narobe, doživljal je poraz za porazom in nobenega svojih literarnih ciljev ni mogel polno uresničiti. Njegov ustvarjalni čut je naposled zablodel v skoraj tragično negotovost prav tedaj, ko se je zagrizeno lotil študija dramske tehnike pri najbolj znamenitih dramatikih, predvsem pri Shakespearu. Iskal je poti k velikim dramam v teoretičnem poglabljanju v probleme, pri tem pa je izgubil občutek za umetniško upodabljanje. Skoraj gotovo je ob vsem tem spoznanje, da bi s svojimi dramskimi deli ne bil mogel zasloveti. K slovesu mu je pomagala noveštika, ki pa ji sam pri sebi ni prisojal kdove kakšnega pomena in vrednosti. Na svoje pripovedne zmožnosti je dal kaj malo, prepričan, da je rojen za dramatika. Zavaljo tega je svoje najboljše in umetniško najbolj dognane, življenjsko najbolj tople tekste, kot so Z dežja topel kap, humoristični Heiterthai ter Med nebomi in zemljo napisal več ali manj miogrede. Toda novela, ki jo je pred mesecem v prevodu izdala založba Obzorji, ga uvršča med vodilne nemške novele sploh. Enako kot Kleist, ki je kot dovršen dramatik s trdnim dramatskim občutkom izpeljal svojih lok v znanem Michaelu Kohlhasu, je Otta Ludwigu videti, da njegovo intenzivno študij dramske tehnike ni potekal in prazno. V kolikor gre o njegovem ostalem delu govoreti s pravičnim zadržkom, v toliko gre tej noveli prisoditi oblikovno in vsebinsko ceno. Dramatski, lirski in epski element so strnjeni v celoto, ki zaživi, dasi dandanašnji v delu le ugotavljamo določene hibe, kot so rahla arhaičnost in preobilnost jezikovnih sredstev, togi način pripovedi namesto gibkega slikanja, vtis nenazornosti in podobne karakteristike, značilne pač za nemško prozno pisanje v minulemu stoletju.

Seveda noveli te vrste niti po vsebinskem niti po oblikovnem vrednotenju ne gre pripisati modernosti, imenovati pa jo je mogoče dovršeno novelo 19. stoletja, novelo, ki je zrelo in z občutjem za psihološke in moralne nianse posegla v življenje v malomeščanski sredini. Centralna točka pripovedi je ljubzenski trikot med dvema bratoma, krovčema po poklicu, ki ljubita isto ženo; prvi izmed bratov je opisan kot vsiljivec in lahkočivec, drugi kot bolesto občutljiv in moralno čist človek. Ljubezen mlade žene, ki je namenjena slednjemu, si prisvoji prvi, kar pa ustvari težak notranji zaplet. Otto Ludwig je bil pisatelj, ki mu ni šlo za večerniške zgodbe, pač pa za moralno analizo, ki jo je hotel izpeljati življenjsko dosledno in moralno utemeljeno. Ni mu šlo tolikanj za zaplet zgodbe kot take kot za razplet moralnih konfliktov pri svojih junakih. Do skrajnosti stopnjevano ljubosumje brata, ki mu žena pripada na zunan, nasproti bratu, ki ga nanjo veže

Pred kratkim so na literarnem večeru za študente v novi menzi v Naselju brali svoja dela mladi pesniki in pisatelji, zbrani okoli Revije 57. Poslušalцем so se predstavili: Dane Zajc, Ciril Zlobec, Rudi Šeligo, Jože Hudeček, Lojze Kovačič, Gregor Strniša in Venio Taufer.

154 SCENARIJEV

LETOS SE JE PRI TRIGLAV FILMU NABRALO ZE 154 SCENARIJEV. DOBRIH — PREDVSEM PA SLABIH. MED AVTORJI SO ZNANA IN MANJ ZNANA IMENA, NAVJEČ PA JE TAKIH, KI NE ZNAJO NITI DOBRO PISATI... KLJUB TEMU PA JE UMETNIŠKI SVET TRIGLAV FILMA ODBRAL TRI SCENARIJE IN JIH TUDI ODOBRILO. — NA KRATKO BI LAHKO OZNAČILI PROIZVODNJO TRIGLAV FILMA ZA LETO 1958/59 TAKOLE: MARTIN KRPAN IGRA NA DOBRI, STARI PIANINO SANJE O TREH CETRTINAH SONCA...

Vsi načrti se začno pri Triglav filmu (pa tudi marsikje drugod) takole: LAHKO BI ZE BILO, ČE NE BI... Tako je tudi z DOBRIM, STARIM PIANINOM, o katerem je bilo že toliko pisanja, da se je medtem že kar nevarno postavil. S snemanjem naj bi začeli že to poletje, vendar se jim ni posrečilo. Filmski svet je predlagal toliko predelav, da je režiser Pretner odpovedal režijo. Snemalno knjigo so mu namreč tolikanj predelali,

da v njej ni več našel svoje misli... Po Pretnerjevi zamisli naj bi v manjših vlogah (ki pa jih v tem filmu ni ravno malo!) nastopili gledališki igralci. Sploh je bilo že vse pripravljeno za snemanje, potem pa... Tako je prevzel režijo Dobrega, starega pianina KOMŠAC FRANCE. Seveda se mora za svoje delo tudi pripraviti, tako da bodo začeli s snemanjem tega filma proti koncu letošnjega oktobra — seveda, če ne bo prišlo spet do česa...

MARTINU KRPANU, za katerega je napisal scenarij književnik Matej Bor, je prav tako usojeno, da bo še nekaj časa spal. Njegov proračun je zaenkrat prevelik, saj bi morali odmeriti za realizacijo kar 120 milijonov dinarjev. Največje finančne težave so zaradi scenografskih objektov, kostumov, zahtevnih filmskih trikov, pa tudi zaradi izredno dolge dobe snemanja — 113 snemalnih dni.

GALE, režiser tega filma, je snemalne dneve sicer že občutno skrajšal, vendar pa do končnega in podrobnega proračuna za Martina Krpana zaenkrat ni mogoče govoriti o njegovi realizaciji. Predvidevajo, da bi v najboljšem primeru lahko začeli s snemanjem februarja 1959, končano pa bi bilo sredi poletja.

Za prihodnje leto je odobrena tudi realizacija scenarija Dušana Zege SANJE, s prvotnim naslovom Filmski igralec. To je zapletena komedija o osebi, ki si domišlja, da je filmski igralec, dokler to v resnici tudi ne postane. Film bo po vsej verjetnosti režiral FRANCE JAMNIK, ki je pred kratkim predložil Triglav filmu tudi svoj scenarij — CVETJE V JESEN.

Mimo celovečernih filmov nameravajo pri Triglav filmu realizirati še 12 dokumentarnih filmov. Doslej so že zgotovljeni: Beli konji, Skritosti Jadrana, RONDO, NEKDA-NJA PLESALKA. Prvaka so končali s snemanjem kratkometražnih filmov: V stenah Jalovca, O medvedu Sulčku in metuljčku, barvni film Snežni mož v Afriki, Domača obrt ter kratkometražni film iz soške doline: Heči planin. Trenutno snemajo še lutkovni film BUC-KO ter 100 km ŽIVLJENJA (o istrski železnici od Divače do Pulja). Mimo teh pripravljajo še dva kratkometražna filma: Pazi na vlak in Električni službi vasi.

Narči so torej lepi, veliki, morda celo preveliki... Kajti kljub temu, da je bilo letos naslovljeno na Triglav filmu 154 scenarijev, še vedno tožijo, da jih je premalo. Premalo dobrih! Seveda moramo k temu pristeti še težave s kadri, predvsem je premalo asisten-tov kamer in montažerjev.

Zaenkrat nam ne preostane nič drugega kot potrpljenje in upanje. Upanje, da bodo pri dobrem, starerem Triglav filmu enkrat vendar napravili dober, nov film. Če ne upamo in ne pričakujemo preveč.

Grohar Ivan: Avtoportret

ko je bilo v začetku. Od svojih sem pogosto dobival pisma, sam pa sem le redko pošiljal dopisnice. Napisal bi na primer, da je vse v redu, malo se bojujemo in čeprav se sedaj umikamo, se bomo kmalu okrepili in tedaj bomo dali fricem vetra. Kaj pa naj bi se napisal? Zoprni čas je bil to, ni nam bilo do pisanja. In moram priznati, nisem ljubil ubiranja na žalostne strune in nisem mogel trpeti tistih slinavcev, ki so ženam in ljubicam pisarili vsak dan in se slinili po papirju. Težko mi je, plaše, lahko ga celo ubijejo. In on, psica v hlačah, se pritožuje, išče usmiljenja in se slini. Tega pa noče razumeti, da se tem prenesrečnim babcam in otrokom v zaledju ne godi nič boljše kot nam. Vsa država se je oprla nanj! Kakšna ramena so moralni imeti našci otroci in žene, da se pod takšno težo niso upognila. In niso se upognila, vzdržali so! Takšen tip pa, mokra dušica, napiše žalostno pismo, ki je za delovno žensko kakor poleno pod noge. Po takem pismu revica vije roke in delo je ne veseli. Ne! Zato si moč, zato si vojak, da bi vse prenesel, vse pretrpel, če je potreba. Če pa je v tebi več babjega kakor moškega, si oblači krilo s čipkami, da bi si svojo suho zadnjico dobro prekril in bi bil vsaj od zadaj podoben babi, in pojdi repo plet ali pa krave dojiti, takih na fronti ne potrebujemo, tam je tudi brez tebe dovolj vojakov.

Ni pa se mi posrečilo bojevati se niti leto dni... V tem času sem bil dvakrat ranjen, toda obratke le lahko: prvič — v roko, drugič — v nogo, prvič — od avionske krogle, drugič — od drobca granate. Nemec mi je vrtal avto z vrha in z bokov, toda jaz, bratec, sem imel prvi čas srečo. Šlo mi je po sreči, dokler... Prišel sem v ujetništvo pod Lozovenkami, maja dvainštridesetega leta, na neroden način: Nemec je takrat hitro prodiral in dogodilo se je, da je naša 122-milimetrska haubična ba-

terija ostala skoraj brez nabojev. Natovorili smo moj avto do vrha z naboji, sam sem pri tem tako pomagal, da se mi je srajca lepila na lopatice. Treba je bilo močno hiteti, ker se nam je boj približeval: na levi so gurneli nekje tanki, na desni so streljali, spredaj streljanje... postajalo je vroče...

Komandir naše avto čete me je vprašal: »Se boš pretolkel, Sokolov?« Tu pa ni bilo kaj spravevati. Tam morda umirajo moji tovariši, jaz pa se bom skrivljal tu zadaj. »Le kaj bi govorili,« sem mu odvrnil. »Moram se pretolči in baste!« »No,« pravi, »dirjaj! Daj vse od sebe!«

In res sem dirjal. V svojem življenju še nisem vozil tako kot takrat. Vedel sem, da ne vozim krompirja in da je pri takem tovoru nujna previdnost. Toda kakšna naj bo previdnost, če cesto obstreljujejo s topovskim ognjem in tam se borijo fantje z golimi rokami. Ko sem prevozil že šest kilometrov in bi moral zaviti na stranpot, da bi dospel do grape, kjer je bila baterija, zagledam — pri moji duši — naša pehota od leve in desne strelja po čistem polju in že pokajo mine v njihovih vrstah. Kaj naj storim? Ali naj obrnem nazaj? Pognal sem iz vseh sil! Do baterije mi je ostalo samo še kak kilometer in že sem zavil na stranpot, toda do svojih, bratec, nisem prišel... Izgleda, da mi je Nemec poleg avtomobila poslal mino iz daljnoglednega avtomobila niti poka, nič, samo v glavi, kakor da mi je nekaj pošlo. Druga se ne spominjam. Kako da sem takrat ostal živ, ne razumem in koliko časa sem ležal osem metrov stran od granatne jame — tudi ne vem. Prišel sem k sebi, toda vstati ne morem: glava mi trka, tresje se kakor v vročini, v očeh je tema, v levi rami nekaj škripnje in hrsti in po vsem telesu čutim tako bolečino, kakor da bi me pretepal dva dneva zapored. Dolgo časa sem se po trebuha plazil po zemlji, končno

sem vstal. Vendar spet ne vem, kaj se je z menoj zgodilo. Spomin me je popolnoma zapustil. Nazaj vleči se, si ne upam. Bojim se — če ležem, bom umrl. Stojim in se majem iz strani na stran kakor topol v vetru. Ko sem prišel k sebi, se zavedel in se razgledal — kakor da bi mi nekdo stisnil srce s kleščami: okrog in okrog se valjajo naboji, katere sem vozil, nedaleč leži moj avto, ves v kosih, s kolesi navzgor, borba pa, borba divja že za menoj... Kaj naj to pomeni?

Moram priznati, sedaj so mi noge same od sebe odpovedale in padel sem kakor posekan, ker sem spoznal, da sem v obroču ali še boljše — v fašističnem ujetništvu. To se pač dogaja na vojni.

Oh, bratec, ni prijetno spoznati, da nisi po svoji volji v ujetništvu. Kdor ni občutil tega na lastni koži, temu zlepa ne dopoveš, da bi po človeško občutil, kaj pomeni ta zadeva.

No, torej, ležim in sliskim: tanki ropotajo. Štirje nemški tanki vozijo s polno brzino mimo mene, tja, od koder sem se odpeljal z naboji... Lahko si misliš, kako mi je bilo pri srcu? Potem so se zvrstili vlačilci topov, poljske kuhinje in potem je prišla pehota, ne goste — ni jih bilo več kakor za dobro četo. Gledam, gledam nanje s koncem očesa in se spet prištemem z licem k zemlji in zaprem oči: ne morem jih gledati in pri srcu mi je zoprno... Mislim sem, vsi so odšli in sem dvignil glavo — ostalo pa je še šest vojakov z brzostrelkami, ki so korakali sto metrov proč od mene. Vidim, zavijajo s poti in naravnost proti meni. Gredo molče. No, pomislim, moja smrt je na pohodu. Eden med njimi, ki se mi še ni čisto približal, je strel z rami in snel brzostrelko. Kako šaljivo je človek ustvarjen: nobene panike, nobene sranosti nisem čutil to minuto. Samo gledam ga in premišlujem: »Sedaj mi bo dal kratak rafal, le kam bo meril? V glavo ali preko prsi?« Kakor da mi ne

bi bilo vseeno, kateri del mojega telesa bo prevrtil.

Fant je bil mlad, čeden, črnkast, ustnice pa je imel tanke kakor nitka in oči priprete. »Ta bo ubil, ne da bi kaj pomislil!« — sem premišljeval. Tako je tudi bilo: dvignil je avtomat — gledam mu naravnost v lice in molčim — toda drugi, poddesetnik ali nekaj takega, starejši od njega, lahko bi rekel prileten, mu je nekaj zakrčkal, ga porinil stran in se mi približal. Govori po svoje in mi v kolencu zavija desno roko — otpava mi mišice. Ko me je preizkusil, pravi: »O-o-o!« in mi kaže na cesto, na sončni zahod. Stopaj, delovna živina, garal boš za naš rajh. Izkazal se je za gospodarja, pasji sin.

Toda črnih je še enkrat pogledal moje škornje — škornje sem imel dobre — in pokaže z roko: »Sezuj!« Sedel sem na zemljo, se sezul in mu jih ponudil. Iz rok mi jih je naravnost iztrgal. Razmotal sem še obufke in mu tudi te ponudil, sam pa ga gledam od spodaj navzgor. On pa je zakričal, zaklenil po svoje in spet zgrabil za brzostrelko. Ostali pa se reže. Potem so mirno odšli. Samo tisti črnih se je še trikrat obrnil, ki so stivali po cesti, in zablislil z očmi po meni kakor volk, besnel je, in zakaj? Kakor da bi mu jaz sezul škornje in ne on meni.

Torej, bratec, oditi nisem imel kam. Podal sem se na cesto, strašno preklimal in korakal na zahod, v ujetništvo... Pešec pa takrat nisem bil za nikamor, v eni uri kilometer, ne več. Hočem stopiti naprej, pa te zaziblje iz strani v stran, premetava po cesti kakor pijanega. Čez nekaj časa me je dohitela kolona naših ujetnikov, bili so iz iste divizije kakor jaz. Gnalo jih je deset nemških vojakov z brzostrelkami. Ta, ki je stopal spredaj, me je dohitel in me, ne da bi spregovoril besedo, z vso silo udaril s koptom brzostrelke po glavi. Če bi padel, bi me na zemlji potolkel z rafalom, toda našo so me pri padcu

prestregli, stlačili v sredino in me pol ure vodili pod roko. Ko pa sem se osvestil, mi je eden med njimi zasepetal: »Bog varuj, da bi padel. Korakaj z zadnjimi silami, če ne, te bodo ubili.« In jaz sem stopal s poslednjimi močmi.

Cim je sonce zašlo, so Nemci okrepili konvoj. Na tovornjaku so pripeljali še dvajset vojakov in nas hitreje gnali naprej. Nasi težki ranjenci niso mogli slediti ostalim, te so streljali kar na cesti. Dvojica je poskušala pobegniti, nista pa pomislila na to, da bosta pri lunini svetlobi na odprtem polju jasno vidna, no, seveda so tudi ta dva ustrelili. O polnoči smo prišli v neko polpožgano vas. Nagnali so nas spat v cerkev z razbito kupolo. Na kamnitem podu ni bilo niti šopa slame, mi pa smo bili brez plaščev, v samih bluzah in hlačah, tako da si nisimo mogli ničesar po-grniti. Marsikdo ni imel niti bluze, temveč samo bombazno spodnje perilo. To so bili v glavnem nižji komandirji. Bluze so slekli, da se ne bi ločili od navadnih vojakov. Pa tudi artiljerijsko osebje je bilo brez bluz. Ker so bili poleg topov slečeni, so taki prišli tudi v ujetništvo.

Ponoči se je vsul tako močan dež, da smo bili vsi skozi in skozi premočeni. Kupulo je podrli močan izstrelak ali pa avionska bomba, pa tudi streha je bila popolnoma razbita od drobcov, tako da ni bilo niti na oltarju suhega mesta. Tako smo vso noč presloneli v tej cerkvi kakor ovce v temnem hlevu. Sredi noči čutim, da me nekdo vleče za rokav in sprašuje: »Tovariš, si morda ranjen?« Odgovorim mu: »Kaj ti tebi mar, bratec?« On pa pravi: »Jaz sem vojni zdravnik, morda ti lahko s čim pomagam.« Potožil sem mu, da me rama stransko boli in da mi zateka. In on odločno spregovori: »Snemi bluzo in spodnjo srajco.« Snem sem vse to s sebe, on pa mi je začel s svojimi tankimi prsti otpavati roko v ramenu, toda tako, da sem izgubil zavest. (Se nadaljuje)

Še nekaj misli pred kongresom

Nezadovoljivo delo komisije za šport

Tudi na univerzi bi se morali študentje ukvarjati s športom. Prav tako potrebuje telesno vzgojo in zdravo razvedrilo kakor dijaki v srednji šoli. Zai pri nas še ni tako. Skrb za telesno razvedrilo je do nedavnega imelo ASD Olympia. Zaradi velikega zanimanja študentov in mladine sploh, društvo ni zmoglo vsega dela in predvsem ne dela, ki je za nas najbolj važno, to je razširitev telesne kulture med širokimi plastmi študentov. Zaradi tega je prišlo do ustanovitve novega telesa — to je komisije za šport pri Univerziem odboru Zveze študentov Jugoslavije.

Delo je bilo sedaj deljeno: Olympia naj bi skrbelo za kvalitetni in vrhunski šport, komisija pa naj bi upoštevala potrebe vseh študentov po telesni vzgoji in rekreativnem pomenu besede. Delo je treba zagrabiti na pravem koncu! Na fakultetah naj bodo športni referenti, da bo kontakt kar najboljši. To se je sicer do neke mere izpolnilo, kakšen je bil stik, pa tudi vemo. Delo je počasi zamiralo in klub vsem lepim načrtom ni bilo mogoče ustavititi potapljačice se barake.

Zadnji SOS komisije za šport sta bili dve tekmovalni: košarkarski četverbojni študentskih reprezentanc mesece aprila in strelsko tekmovaljevala. Če pomislimo, da prvo z namenom komisije nima nikake zveze, nam ostane samo strelsko tekmovaljevala, katerega se je udeležilo zares veliko število tekmovalcev in ki je tudi doseglo svoj cilj. Lahko nam je dokaz, kako veliko je zanimanje za športno življenje med študenti, če se jim nudi vsaj goča priljubljenosti. Ko bi komisija nadaljevala s takim delom, kot ga je pokazala na omenjenem tekmovalju, bolje rečeno, če bi prej, ko je bil še čas, tako delala, ne bi vse dela zamirilo in marsikateri načrt bi se uresničil.

Povsem drugače si zamišljamo delo te komisije in v prepričan sem, da bi na tak način ne bili v škripcih, ali bi imel ta ali oni klub 6 ali 10 tekmovalcev in, če jih ne bo, ne bomo mogli igrati na tej ali oni tekmi. Tu bi se moralo poznati, kaj in kako dela komisija. Siriti med študenti tiste panoge, ki jih gojimo pri osrednjem društvu, bi morala biti srž našega dela.

Kdaj bomo spet videli številna množična tekmovalna študentov v odbojki, košarki, nogometu (v kolikor bo resno in dobro pripravljeno) ali morda namiznem tenisu, mogoče pa v badmintonu? Vse bi bilo dobro poizkusiti, samo da bi omogočili študentom ceneno, zdravo in koristno razvedrilo. Kakorkoli se obrnemo, vedno stojimo pred isto tablo z napisom: **de dati!**

Prepričan sem, da bo precej ugovorov in izgovorov. Sam vem, da je nekaj objektivnih razlogov, zakaj delo šepa, res pa je tudi, da bi bilo moč marsikaj spremeniti z malenkostno voljo.

Ze samo dejstvo, da je večina članov komisije tudi v odboru osrednjega društva Olympia, se mi ne zdi pravilno. Nekateri niti tu niti tam ne izpolnjujejo

dolžnosti in kako naj potem teče delo v redu? Sploh je vprašanje dela vojnih ljudi pri nas velik problem, ki bi ga morali že davno začeti reševati. Tudi to je pranje, ki postaja vedno bolj pereče in ga bo treba urediti, dokler se ne »starje« tukaj. Postali smo ljudi in seminar v Zadar in sedaj se lahko vprašamo, koliko od teh res dela v naših organizacijah in ali se je sploh izplačalo, da smo jih poslali?

Isti problem se pojavlja ob vprašanju vsaj nekoliko organizirane vadbe po naših fakultetah in domovih. Kdo bo prevzel odgovorno nalogo, da bomo z vadbo dosegli to, kar želimo? Ali ne bi kazalo v tem primeru stopiti v stik z višjo šolo za telesno vzgojo? To so stvari, o katerih bi si morali biti na jasnem, posebno še sedaj, ob začetku novega študijskega leta. Številni novinci iz

vseh krajev naše domovine prihajajo na univerzo in kdo ve, koliko je med njimi tistih, ki bi se radi vključili v vrste aktivnih športnikov, in še več tistih, ki bi se udeleževali pri- ložnostno. Nudimo jim to, kar si želijo in kar moremo!

Kot vedno zadevamo na problem sredstev in prostorov. Skoraj neresljiv problem. S smotrno uporabo se da marsikaj narediti, poleg tega pa se za stvari, ki bodo dale tudi nekaj koristi, dobi denar, le poskusi ga je treba.

Vprašanje letnih priložnosti se rešuje, lahko pa se skoraj bojimo, kdo jih bo izkoristil, če bomo nadaljevali s takim delom. Cimprej se zberimo in naredimo črto pod preteklostjo. Čas je, da stopimo na novo pot in to, kar si zahtevamo, tudi izvršimo. Tisoče študentov nam bo za to hvaležnih.

Miro DVORSAK

Nobena skrivnost ni, da je ljudila država v povojnih letih telesni vzgoji veliko pomoč. Gradili smo stadione, pomagali raznim športnim društvom, skratka, v prvih letih je bilo denarja kot toče. Ni bilo prav nič težkega nabaviti rekvizite, za vsakega, ki je prišel v društvo, so bile takoj na razpolago copate in seveda tudi dres. Nemalokrat so dobili člani tudi trenerke, ne glede na to, če so sploh nastopali na prireditvah ali ne. K športu so sodila tudi potovanja, ki so bila menda najbolj priljubljena zabava športnikov — turneje so bile menda kot majbna nagrada za njihovo delo. Takse turneje so brez dvoma stale mnogo denarja, kajti poti po navadi niso bile kratke. Največkrat so bile usmerjene proti morju...

Če hočemo vse to povedati z drugimi besedami, bi lahko rekli, da je bil šport pravzaprav donosna reč. Medtem, ko so bili člani in obleke še na točke, so športniki brezplačno dobili marsikaj. Potovanja so bila zastoj, včasih tudi dnevnice ni manjkalo. Denar pa je seveda kopal, bolj in bolj, izdatki so bili vedno večji, tako da je konec koncev prišlo do tega, da je bilo treba poslošč vmes z resno besedo in reči — stop.

Pričeli smo varčevati s športnimi rekviziti, najbolj pa smo stiskali pri potovanjih. Še vedno pa smo si zamišljali, da imamo športnih stadionov pre malo, pa smo kar na desno delo gradili. V enem mestu smo zgradili stadion za 10 tisoč gledalcev, v drugem prav tako, v tretjem bazen z reprezentativnim okoljem... Takih primerov bi lahko našli kar dolgo vrsto. Nastala sta dva problema, ki sta še danes pereča, ki bosta nedvomno dobila na kongresu kar največ »prostora«. Imamo mnogo stadionov, nimamo pa prostora za športno izživljanje mas. Druga težava, za mnoge skoraj nepremostljiva, pa je denar.

Če pogledamo prvi problem — športne prostore, malo od bliže, bomo videli, da smo res mnogo grešili. Gradili smo šole brez telovadnic. Nismo gradili igrišč, kjer bi postavili enostavne športne naprave, ki bi lahko služile tistim, ki niso imeli kakih posebnih rekorderških ambicij, ampak so (bolje rečeno »bi«) prišli na igrišče samo zato, da bi se razvedrili in sprostil. Za univerzo, za študente, je bil problem športnih prostorov menda še najbolj pereč, ker jih niso nikjer hoteli vzeti pod streho. Prostil so povsod, skiepall pogodbe tam, kjer so imeli kake znanke in podobno. Z eno besedo, vse je šlo nekako po sreči in potrebe še zdaleč niso bile zadovoljivo pokrite.

Oglejmo si še drugi problem, ki nikakor ni manjši od

prvega. Klubi in društva so se znašli kar nenadoma v drugem položaju, subvencij ni bilo več, proračuni so sicer postali manjši, vendar tudi zanje ni bilo denarja v banki. Kje dobiti denar? To vprašanje se je nenadoma pojavilo na ustih vseh odbornikov. Našli so rešitev, ki je v zadnjih letih postal prava praksa: v odbore, največ na predsedniška mesta, so povabili direktorje podjetij, ki so opravljali eno in edino funkcijo — polnili so blagajno društva z denarjem podjetja. Tu in tam so klubi in društva iskali tudi razne druge vplivne osebnosti, ki naj bi jim pomagale iz težavnega finančnega položaja.

Razumljivo je, da je morala tudi taka »finančna politika« doživeti zlom. Direktor ne more venomer »molziti«

blagajno svojega podjetja, fondi, s katerimi je razpolagal, so bili vedno manjši in se naposled razblinili v nič. Konec koncev je prišlo do tega, da so klubi zmanj prosili ljudi, naj vstopijo v odbor, ker se je vsakdo bal, da bo moral postati članek, ki bo na kakršenkoli način skrbel za denar. In res je, da so bili odborniki edino s tem »zadoleni«.

Pričakujemo, da bo odselej drugače. Direktorji niso prava rešitev, prav tako tudi ne reprezentativni stadioni. Prišel je čas, ko je treba zagotoviti sredstva za ljudski šport v pravem pomenu besede, zagotoviti prostore, ki so potrebni za razvedrilo in zdravje naših ljudi. Način, kako do tega priti, bo skušali najti kongres!

Športno življenje na avtocesti

Pred pričetkom delovne akcije na avto-cesti so naši vodilni ljudje, ki so bili zadolženi, da pripravijo vse potrebno za športno dejavnost na tej akciji, bili v precejšnjih skrbeh, kako bodo to izvedli in kje bodo dobili dovolj kadrov za vse mesece. Na pomoč so poklicali vse športne organizacije, ki so več ali manj zadovoljivo rešile svoje naloge. Kolikor se je dalo, so se odzvali tudi študentje višje šole za telesno vzgojo, ki so nam povedali marsikaj zanimivega.

Mislím, da je vsakomur jasen namen letošnje akcije. Poleg vsakodnevnega dela naj bi se mladina seznanila s kulturo, tehniko in športom — predvsem rekreativnim. Zbrana je bila mladina iz vseh krajev Jugoslavije, študentje delavci, vsaka mladina. Pokazati jim je bilo treba koristne in zdrave oblike razvedrila, z razliko od onih, katere so do tedaj poznali.

Glavni štab na Otočju je za to delo razpolagal s strokovnim kadrom, ki so ga poslale športne zveze. Ti so bili glavni pobudniki akcije in bili v tesni zvezi z referenti na terenu, da bi bila koordinacija kar najboljša. Referenti v naseljih so skrbeli za športno dejavnost in imeli za pomoč soimenjake po brigadah. Najpov, da je bilo v naselju povprečno 10 brigad, kar je preko 1000 mladincev. Odgovornost je bila velika, dela pa več kot dovolj. Glavno skrb so imeli ljudje v brigadnem merilu. Ti so bili v direktnem stiku z ljudmi in vse je bilo odvisno od tega, kakšen je bil športni referent in pa še od nekoga, od komandanta brigade oziroma naseleja. Težava je bila tudi v tem, ker so brigadirji delali v dveh izmenah. Po programu je bilo določeno za telesno vzgojo poleg jutranje gimnastike še tedensko po dve uri. Poleg tega pa se je lahko vsakdo udeleževal v športu še v prostem času.

Precej časa je vzela priprava športnih objektov. Rekvizitov je bilo kar dovolj. Dobro bi bilo, če bi imeli več konstrukcij za odbojkarške mreže in za košarko. Mladinci so se z veseljem udeleževali v vseh panogah. Največ zanimanja pa je bilo za mali rokomet, odbojko, nogomet in košarko, pa tudi namizni tenis ni imel malo pristašev. Za atletiko je treba povedati, da so jo gojili bolj divje — v

obliki metanja kamena. Saj drugega že niso mogli, ker v ta namen ni bilo naprav.

Precej več pozornosti bi morali posvetiti propagandi. Poleg tega, da smo imeli dvakrat tedensko ustni časopis in da so bili od časa do časa na cesti tudi nekateri najboljši tekmovalci, naši in tuji, ni bilo storjeno vse, kar bi lahko bilo in kar bi moralo biti. Vzrok temu je predvsem ta, ker se nekaterim ljudem preprosto

S turnirja posameznikov

ni dalo narediti nekaj več kot so imeli v programu. O tem sem se prepričal tudi sam ob priložnosti, ko bi moral pripraviti veslaško prireditve, pa je vse padlo v vodo prav zaradi tega.

Pot do prvakov avto-cesta ni bila lahka. Najprej se je bilo treba pomeriti v brigadi, potem za najboljšega v naselju. Po končanem tekmovalju je bilo treba počakati na razpis katerega izmed naselij. Le-ta so namreč od športnih dnevi povabila na dvoboje še druga naselja. Da, celo olimpijske igre graditeljev smo imeli. Za tako veliko manifestacijo telesne kulture na cesti se je odločil glavni štab v mesecu juliju. Vendar se je pokazalo, da si takšnega tekmovalja ne moremo dovoliti zaradi prevelikih sredstev in zaradi tega, ker je preveč trpelo tudi redno delo. Namesto olimpijskih zmagovalcev avto ceste smo nato zbirali rajši navadne prvake na festivalu telesne kulture, ki je bil avgusta v Novem mestu. Dogovorili smo se, da sme nastopiti v eni panogi samo ena ekipa iz vsakega naselja. To pa v panogi, ki je bila v naselju kvalitetno na najvišjem nivoju. Tako je bila tekmovalju res zagotovljena kvaliteta in vse tekme so bile zelo napete in lepe. Drugače pa je bilo z gledalci. Ti so bili včasih nemogoči in krivični. V tem pogledu naše delo ni uspelo. V tako kratkem času ni bilo moč privzgojiti športne morale.

Se nekaj je vredno zapisati. Mislim na odlično pripravljeno patronatno službo zagreške Mladosti. Brigadirjem v Rakitju so postavili pravi športni park ter jih sami obiskovali vsak teden. Imeli so stalne stike z brigadirji in jih tako v enem mesecu marsikaj naučili.

Klubu temu, da smo dosegli v športu naš namen, ne moremo mimo nepravilnosti, ki so se dogajale. Predvsem bi v bodoče želeli več razumevanja do športnega življenja od nekaterih komandantov brigad, ki so se tokrat slabo odrezali.

Miro DVORSAK

Iščemo šestega...

PREI ODBOJKARJIH OLYMPIE SE MARSIKAJ NEJASNEGA. ZAKAJ NI TOČNEGA ODGOVORA?

Odbojka v Ljubljani še zdaleč ni športna panoga, ki bi privabila veliko gledalcev. Niti ni panoga, kjer bi ljubljani igrali kako posebno vlogo v jugoslovanskem merilu. Pa vendar, ljudje se marsikaj sprašujejo, zanima jih to in ono in če smo odkriti, prav Olympia je tista, ki je tako pogosto predmet razgovora prijateljev športa.

KAJ JE RES IN KAJ NI?

Redkokdaj se zgodi, da kaka ekipa samovoljno zapusti tekmovaljevala zveznega merila, men-

da zato, ker je vanj pač tako teško priti. In zato ni tako čudno, če so mnogi prijatelji na čelo, ko so tekmovalke Olym-

pje »podale ostavko« na svoje mesto v zvezni odbojkarški ligi. Dejstvo je torej tu — Olympia nima več predstavnika v zvezni ligi. Samo to in nič več, je znano slovenski športni javnosti. Zdi se, da je to premalo, kajti mnogi kujejo svoje verzije, ki niti klubu niti društvu niso v čast.

Res je torej, da so tekmovalke zapustile tekmovaljevala. Bile so nedisciplinirane in tekmovalnja niso vzlele resno. Če tekmujejo v takem tekmovalju, kot je zvezna liga, potem moramo imeti neko odgovornost, včasih je treba tudi kaj žrtvovati. Treba je vestno trenirati, hoditi na tekme, potovati iz kraja v kraj. Vsega tega pa se nekatere tekmovalke niso zavedale in so pri krojile svoje življenje tako, kot da zanje odbojke ni več. Klubsko vodstvo se je nenadoma znašlo pred problemom, kje najti šesto igralko, kajti ponavadi se jih je pred tekmo zbralo petonica ali celo četvorica, ki so bile pripravljene obleči klubski dres. Popolnoma torej razumemo postopek kluba, ki se je — mimogrede povedano — posvetoval tudi z upravnim odborom Olympia, naj se igralko predajo disciplinskemu odboru in kaznujejo. Seveda pa je imelo to za posledico odstop iz tekmovalnja zvezne lige. Povemo naj tudi to, da so bile tekmovalke vestno zasilane in tudi kaznovane!

KAJ OČITAMO KLUBU?

Strinjamo se s tem, da so bile tekmovalke tiste, ki so zagrešile prekršek, ne moremo pa mimo tega, da nosi del odgovornosti tudi klub. Ali je preveč, če zahtevamo od kluba, ki že dolga leta tekmuje v ženski zvezni ligi, da bi imel na razpolago toliko igralk, da bi lahko tekmoval naprej, tudi če bi kaznovali tri ali štiri odbojkarice? Res, da bi bil uspeh najbrž slabši, morda bi na koncu celo izpadli iz najboljših konkurence, vendar bi bilo to časten poraz, ki bi mu nihče ne dal nobene pripombe.

Če smo na eni strani zadovoljni s nastančnim delom disciplinske odbora, ki je tekmovalke vestno zasilale, moramo na drugi strani izreči tudi grajo, kajti postopek še sedaj, ko so minili že dolgi meseci od tega neslavnega dogodka, ni končan. Nekaj igralk še vedno ni niti zasilane niti jim ni bila izrečena kazen.

ALI JE POMANJKANJE IGRALCEV SPOLEEN PROBLEM?

Zdi se, da na to vprašanje lahko odgovorimo pritrdilno. Pri ženskah že vemo, kako je '10.

vendar ni dosti boljši položaj pri moških. Tudi tam se mnogokrat pojavlja vprašanje, kje dobiti šestega igralca? Spet ne moremo mimo »zlogov«, da so ti ali oni tekmovalci upravičeno zadržani, saj so bili eni v brigadah, drugi na službenih potovanjih in podobno, to ta spet postavljamo vprašanje, ali v klubu ni toliko odbojkarjev, ki bi zamašili te luknje, ki nastajajo od časa do časa. Saj vendar ne stremimo samo za tem, da bi nabirali točke; izgubljati tekme brez borbe, iskati igralko zadnji trenutek, to ni častno. Motili bi se, če bi mislili, da gre vse to mimo javnosti. Do stih je bilo že kritičnih, še več pa prikritih pripomb na tak način dela, naj si bo s strani športnikov samih ali pa gledalcev in športnih delavcev. Odbojkarški klub je imel dobro ime, bil je kvalitetna skupina odbojkarjev, ki so segali po najvišjih naslovih in bili primer borbivosti in vztrajnosti. Sedaj žal ni tako — treba se je boriti vsaj za tisti ugled, ki ga ima klub iz prejšnjih, lepših časov.

IN KAJ PČ ČAKUJEMO

Zdi se, da so mnoga vprašanja in mnoge govorice, ki jih danes ni malo, zrasla prevz iz tega, ker klub ni našel poti, da bi javnosti obvestil o stanju. Treba je pojasniti, točno in natančno, kako je bilo s tekmovalkami, kako in zakaj so bile ' novane, kaj težji možko vrsto, v čem so največji problemi kluba? Zakaj dopuščamo raznim ljudem, ki so morda nenaklonjeni klubu in društvu, da širijo vesti, ki nikakor niso resnične niti dobronamerne? Pričakujemo torej, da bodo odbojkarji Olympia stoptli pred javnost z jasnim odgovorom in razlago, kajti le na ta način bo mogoče razčistiti ta močni položaj.

Šahisti Olympia — slovenski prvaki

Pred dnevi se je v Ljubljani končalo moštveno prvenstvo Slovenije, na katerem so poleg vseh ostalih — Jesenice, Kranja in Branika iz Maribora nastopili tudi šahisti študentskega kluba Olympia.

Moštvo Olympia je v močni konkurenci zasedlo prvo mesto in si tako zagotovilo vstop v II. zvezno šahovsko ligo.

Čeprav so si naši šahisti v predzadnjem kolu delili 1.—2. mesto z Jesenicami, so v zadnjem kolu po visoki zmazi nad Branikom iz Maribora zasedli

prvo mesto. Zmagovalno moštvo je pokazalo solidno igrjo in upamo, da nas bo častno zastopalo v II. zvezni ligi. Kakor napovedujejo šahovski strokovnjaki, ima mladi slovenski prvak, v kolikor bo nastopil v svoji najmočnejši postavi, možnost, da se kot tretje moštvo uvrsti v prvo zvezno ligo, kar bi bil za slovenski šah, posebno pa še za naše študente velik uspeh. Želimo bi da bi se te napovedi uresničile.

V zmagovalnem moštvo so bili najbolj uspešni ing. Gabrovšek, ki je zmagal v vseh srečanjih, za njim pa Parma, Sučova in Plavčak. V nadaljnjem tekmovalju naj bi se jim pridružil še slovenska prvakinja Stručeva in Albrehtova.

Končna razvrstitev pa je takale: Olympia ima 18 točk (od 30 možnih), druge so Jesenice s 15,5 točkami, Kranj je dosegel 14 točk, kar mu je zadoščalo za tretje mesto, in četrti je Branik z 12,5 točkami.

Niso še dobro ustavili ur na moštvenom prvenstvu, že so sedli za mize najboljši posamezniki, ki se bodo v Ljubljani pomerili za naslov najboljšega. Med njimi so tudi člani našega kluba. Po prvem kolu so v turnirsko tabelo vpisali prve točke predvsem mlajši tekmovalci in upamo lahko, v kolikor bodo vzdržali težko tekmovalje, da ne bo slab konec.

Odbojka — toda kakšna?

V naših vrstah so najboljši

Pred dobrim tednom je imela Ljubljana priložnost videti v svoji sredi naše najboljšo kotalkarje, ki so pomerili za prvenstvo države. Prireditve je bila, kot že nekaj let nazaj, v prireditvi kotalkarskega kluba Olympia. In, da je v »stihus« tradicije, so tudi letos pobrali vsa vidna mesta tekmovalci našega kluba.

Razpisali za tekmovalje so bili razposlani vsem klubom v državi in prireditelji je pričakovali vsaj kolikor toliko močno udeležbo Zagrebčanov. Žal so ti pred tekmovaljem sporočili, da zaradi slabih vadbennih pogojev ne morejo nastopiti. Tako se je letošnje tekmovalje odvijalo v znamenju mestnega srečanja Olympia in železničarskega kotalkarskega kluba Ljubljane. Še ta dvoboj, žal zaradi slabega vremena, ni bil končan. Oba dneva je tekmovalce oviral dež, ki zadnjih nastopov v nedeljni sploh ni več dopuščal. Končano je bilo tekmovalje v obveznih likih.

Kljub vsemu pa smo videli, da so naši tekmovalci nekoliko napredovali in da bodo z redno vadbo njihova imena tudi v mednarodni areni pridobila na

ugledu. Ponovno pa moramo ugotoviti, da je bila udeležba tudi iz Ljubljane precej skromna. Seveda je bilo to državno prvenstvo in na njem ne morejo nastopiti vsi, ki bi želeli, ampak samo kvalitetni tekmovalci.

V tolažbo nam je dejstvo, da naš neumorni delavec inž. Stanjko Bloudec še vedno dan za dnem vadi mlade pristaše lepega športa. Zato lahko mirno upamo, da se bo sčasoma stanje pri nas popravilo in da bomo ob naslednjem šampionatu zasedli nekaj novih imen v seznamu nastopajočih.

Kot že nekaj let nazaj je tudi tokrat Tjaša Andree potrdila, da je gospodar hitrih kotalk. Pokazala je zelo lepo kotalka-

nje in elegantno izvedbo likov. Za njo so se uvrstile mlade tekmovalke Kristanova in Derenda, ki imajo pred seboj še ves razvoj.

Zaradi slabe konkurence Peter Peršin med moškimi ni imel težkega dela in je bilo tekmovalje le še formalna potrditev najvišjega naslova.

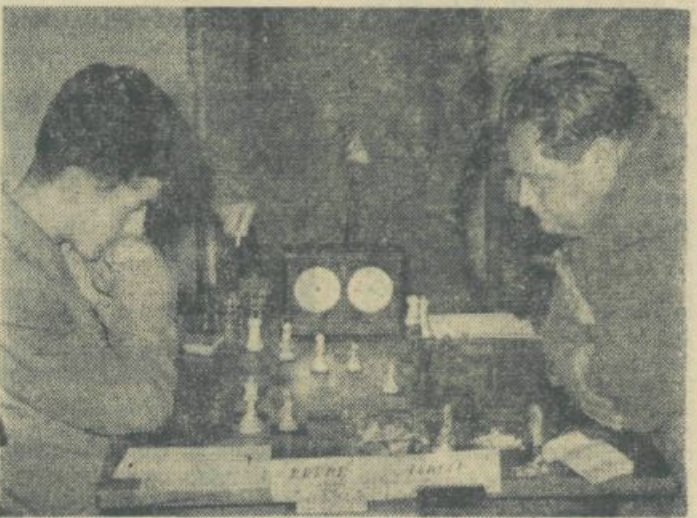
Tehnični rezultati državnega prvenstva so bili naslednji: Štance: 1. Andree 112,70 točk, 2. Kristan 102,33 točk, 3. Derenda 100,50 točk. Člani: 1. Peršin 94,57 točk, 2. Klemenc 69,97 točk. Mladinke: 1. Savnik, 2. Gomolj, 3. Boldrin; mladinci: 1. Grünfeld; pionirke: 1. Sporn, 2. Agrež, 3. Dolenc; pionirji: 1. Erbežnik.

Uredništvo TRIBUNE sprejme v honorarno zaposlitev študentko

STROJEPISKO

Znanje stenografije zaželeno. Čas zaposlitve po dogovoru.

Ponudbe pismeno ali pa osebno na uredništvo vsak dan od 12.—14. ure.

Andreejeva in Peršin

Zasilnih zavor ni

Dober dan 5850!

OB PODRAZITVI
V STUDENTSKIH
DOMOVH

Pred nedavnim so bile letne skupščine fakultete za rudarstvo, metalurgijo in kemijsko tehnologijo, fakultete za arhitekturo, gradbeništvo in geodetiko ter fakultete za elektrotehniko in strojništvo. Naloga teh skupščin, sestavljenih iz univerzitetnih predavateljev, fakultetnih sodelavcev in študentov, je, da v okviru družbenega upravljanja na fakultetah javno obravnavajo letno poročilo fakultetne uprave. To naj bi govorilo o stanju na fakulteti ter o delu učno-znanstvenega kolektiva in študentov, poleg tega pa sprejemajo na skupščinah še razna poročila in resolucije.

Poleg dokaj obsežnih in temeljitih poročil vseh treh fakultet sta fakulteta za rudarstvo, metalurgijo in kemijsko tehnologijo ter fakulteta za elektrotehniko in strojništvo podrobno obravnavali tudi nove skraćene učne načrte in progra-

razumljivo, zakaj sta poročili in razprava na skupščinah obeh fakultet izveneli bolj kot razgovor starih stališč o trajanju študija na tehniških fakultetah — ne glede na veljavnost novih fakultetnih statutov, katerih določila je treba uresničevati v praksi. Da je prišlo do obravnavanja tega vprašanja na letnih skupščinah kaže, da ni pravega razumevanja za priporočila, ki sta ju sprejeli Zvezna ljudska skupščina 26. junija in Skupnost jugoslovanskih univerz pred nekaj tedni. Priporočila poudarjata, naj izvedejo fakultete ustrezne spremembe v učnih načrtih in programih, da bi bili v skladu s trajanjem študija, ki ga predpisuje zakon. Ti priporočila sta izraz stvarnih možnosti in družbenih potreb po večjem številu raznovrstnih kadrov z visokošolsko izobrazbo.

Težiče razprav pri obravnavanju študijskih problemov na omenjenih dveh fakultetah je

žala raven tehniškega študija. Ob takem obravnavanju študijskih problemov na omenjenih dveh fakultetah se lahko upravičeno vprašujemo: so prizadevanja nekaterih univerzitetnih predavateljev na tehniških fakultetah še konstruktivna? In, ali takšna prizadevanja še pomenijo prispevek k uresničevanju splošnih družbenih težav, izraženih v obeh priporočilih, ali pa bi naj bila takšna prizadevanja nekakšne zaslone zavore kdove časa? Prav bi bilo, da bi bila v razpravah poudarjena tudi hotenja po skrašanju študija, saj med predlogi ni bilo dovolj takih pobud, ki bi nakazovale konkretne ukrepe in pripravljenosti za dejansko skrajanje študija kot ga narekujejo fakultetni statuti in priporočila. Medtem ko na ostalih fakultetah ljubljanske univerze, pa tudi na drugih univerzah v državi, prevladuje odločna in jasna orientacija popolne vskla-

PODRAZITEV STANOVANJA IN HRANE V NASELJU ZA 1200, V AKADEMSKEM KOLEGIJU PA ZA 210 DINARJEV • PRVIČ, DRUGIČ, TRETJIČ — ZAKAJ JE PRIŠLO DO TEGA? • POVPREČNA ŠTIPENDIJA SAMO 4500 DIN — KDO BO OB POVEČANJU STANARINI KRIL RAZLIKO OKOLI 1000 DIN? • STUDENTSKA ORGANIZACIJA UGOVARJA OB DANŠNJIH MINIMALNIH MATERIALNIH SREDSTVIH ŠTUDENTOV POVIŠANJE CENE V STUDENTSKIH DOMOVH! • ZAGOTOVITEV SREDSTEV ZA SUBVENCIJE PREKO UNIVERZE!

OMENJENO PODRAZITEV SO IZVEDLI UPRAVNIKI STUDENTSKIH DOMOV IN MENZ POVSEM SAMOVOLJNO IN MIMO ORGANOV DRUŽBENE IN DRŽAVNE UPRAVE, O PODRAZITVI NISTA RAZPRAVLJALA NITI UNIVERZITETNI SVET NITI KURATORJI STUDENTSKIH DOMOV IN MENZ. ČE MORA KATEROKOLI PODJETJE ALI USTANOVA ZA ZVIŠANJE CEN SVOJIM IZDELKOM ALI USLUGAM DOBITI PRISTANEK DRŽAVNIH IN DRUŽBENIH UPRAVNIH ORGANOV OZ. LO, BI TO MORALI UPOŠTEVATI TUDI UPRAVNIKI STUDENTSKIH DOMOV IN MENZ. NIKAKOR NAMREČ NE MOREMO DOVOLITI, DA BI LE-TI ŠTUDENTOM KROJILI USODO MIMO ORGANOV OB- LASTI IN DRUŽBENEGA UPRAVLJANJA IN MIMO STUDENTSKES DRUŽBENE POLITIČNE ORGANIZACIJE — ZVEZE ŠTUDENTOV.

Tako gotovo ni vzkljnil nihče med študenti, ki so sicer lahko zadovoljni, da so dobili stanovanje v naselju ali v drugih študijskih domovih, kjer pa so postale cene za stanovanje in hrano vsaj za študentski žep kar nenapovedano nekam preveč neradne.

Niso namreč redki študentje, ki imajo mesečne prejemke samo 4 do 5 tisoč dinarjev, pa tudi tisti, ki so imeli doslej 6000 din, ne bodo več tako lahko izhajali. Študentje, ki stanujejo v naselju bodo morali odsej odrediti vsak mesec skoraj šest tisočakov, tako da jim v najboljšem primeru ostane samo 150 dinarjev, 150 dinarjev za gledališče, kino, tehnikom za risalno opremo, za nabavo učbenikov in skript (kolikor jih sploh je!).

Sicer pa primerjajmo nekaj števil in dejstev! V študentskem naselju se je podražilo stanovanje (s centralno kurjavo) in hrana v novi študentski menzi od dosedanjih 4050 na 5850 dinarjev, se pravi za 1200 din. Kako razlagajo to podražitev? Tov. Porenta upravnik študentskega naselja, je pojasnil da je prišlo do podražitve:

1. zaradi novega zakona o povzvišanju plač javnim uslužbenecem. Sedaj naj bodo študenti tisti, ki bodo iz svojih že tako minimalnih življenjskih sredstev krili še razliko med prejšnjimi in novimi plačami za uslužbenca naselja. To pa nikakor ne gre, pa čeprav je to ustanova s samostojnim finaniranjem!
2. zaradi splošnega naraščanja cen prehrani.

ze bo povsem izkoriščena seže z dograditvijo novih stolpnice v naselju, dotlej pa bodo morali študenti, ki so že v naselju, plačevati stroške rešitve še za 600 praznih mest...

Prav tako bodo podražili tudi hrano v osrednji študentski menzi, in sicer za 300 dinarjev na mesec. Kljub vsemu pa je čudno, da je razlika med povzvišanjem stanarine v študentskem naselju in Akademskem kolegiju kar 1120 dinarjev. V kolikor gre pri tem za vprašanje boljše stanovanj v naselju, je to delno upravičeno, v glavnem pa je ta razlika preobčutna in nedopustna. Pravijo, da bodo povečali stanarino v Akademskem kolegiju šele s 1. januarjem 1959, medtem ko so jo v naselju že pred nedavnim.

Blaž Vrečko, predsednik Univerzitetnega odbora ZSJ, je v razgovoru s sodelavcem našega lista pojasnil stališče študentske organizacije ob povzvišanju stanarine v študentskih domovih. Med drugim je dejal, da gre to povzvišanje precej nad povprečje študentov, ki jih prejemajo študentje. Povprečje je namreč 4500 dinarjev, tako da

pride ob povečani stanarini do razlike več kot 1000 dinarjev. Študentska organizacija pa ne more dopustiti, da so minimalni življenjski stroški študentov višji kot povprečna študentska. Kljub temu, da je pred nedavnim izšel nov zakon o razdeljevanju študentov, se ga v glavnem vsa podjetja in gospodarske organizacije izogibajo. Redki so namreč primeri, da bi po novem zakonu o študentiranju povišali štipendije na 8000 dinarjev seveda tistim, ki imajo za to ustrezne pogoje.

Zato je toliko bolj potrebno, da se v čim krajšem času najde primerna rešitev. Nujno bi bilo, da bi preko univerze zagotovili posebna sredstva za subvencije. V študentskem naselju kjer je več ali manj enoten socialni sestav študentov, naj bi uvedli pavšalno subvencioniranje, v drugih študentskih domovih pa naj bi razdeljevali subvencije posameznikom — po socialnem sestavu. Seveda bi bile subvencije le začasna rešitev, medtem pa bi bilo treba dokončno rešiti ta problem, in sicer s pravišnim študentiranjem študentov.

M. K.

Univerza je kljub začetku predavanj še vedno sredi prenavljanja.

me ter skrajanje študijske dobe — kar to predpisuje univerzitetni zakon in statuti teh fakultet, ki jih je julija letos potrdila Ljudska skupščina LRS.

Vzroki, zakaj je prišlo do novega zakona o univerzi, so znani in zato je toliko bolj ne-

blo na skupščinah posvečeno temeljitejše razpravi o študijski dobi, kot pa je predpisuje statuti in je šlo mimo priporočil. Nekateri udeleženci razprave so celo zahtevali, naj bi fakultete znova predlagale spremembe, ki govorijo o trajanju študija, če bi se sicer zni-

žile študija z načeli, ki jih vsebujeletna program Zveze komunistov Jugoslavije in priporočila Zvezne ljudske skupščine. Nekateri zagovarjali so, da bi študenti, ki so imeli dovolj sredstev za preživetje, lahko študirali na katerih koli fakultetah naše univerze precejšnjo oviro pri uveljavljanju reforme univerzitetnega študija.

Zadruga - dobra rešitev

Mnogokrat govorimo o materialnih težavah študentov, posebno tistih, ki študirajo na tehniški. Tehnični pripomočki za risanje so dragi, prav tako papir... Morda je še nekoliko težje kolegom na akademiji za upodabljanje učno umetnost, ki so gotovo med najbolj prizadetimi. Da bi vsaj do neke meje rešili materialno vprašanje svojega študija, so se odločili za ustanovitev Zdruge. Kiparski in slikarski material je namreč izredno drag. Za mla-

dega človeka, ki rad mnogo dela in tudi mora delati, pa ga ni nikoli dovolj. Tako so študentje akademije za upodabljanje umetnost že pred osmimi leti ustanovili svojo Zadrugo ali Vzajemnost. Ta jim omogoča cenječo umetnost, ki so gotovo med najbolj prizadetimi. Da bi vsaj do neke meje rešili materialno vprašanje svojega študija, so se odločili za ustanovitev Zdruge. Kiparski in slikarski material je namreč izredno drag. Za mla-

Največ sredstev in opore za svoje delo je č bila Zadruga pri rektoratu, tako da je že v kratkem času svojega obstoja izdala prvi del učbenika za študente, Tehnologijo, ki jo je spisal prof. Hudoklin. Drugi del je preprotno knjige za študente akademije pa je izšel pred kratkim. Kasneje, nekaj let po ustanovitvi, je bila Zadruga tudi podobnik raznih ekskurzij. Tako so med drugim pripravili tri ekskurzije za absolvente, in sicer dve v Pariz, eno pa v Ben. Če študentje, vključeni v Zadrugo, so pri svojem delu zelo aktivni, posebno tisti iz višjih letnikov. V prihodnje bodo tudi še skrbneje pomagali novim generacijam likovnikov, ki prihajajo na akademijo. Tako so študentje akademije upodabljanje umetnosti z ustanovitvijo svoje Zdruge do danes rešili že marsikakšen problem, ki bi bil sicer nepremostljiv.

1000 študentov manj

Redni vpis na ljubljansko univerzo je zaključen, predavalnice se spet polnijo, vendar pa bo v njih nekoliko manj študentov, kot jih je bilo v preteklem študijskem letu. Tako se je v prvi letniški vpisalo letos 2161 novincev, kar je 556 slušateljev manj kot lani. Prav tako se je precej spremenil tudi številni sestav vpisa na posamezne fakultete. Doslej se je vpisalo največ študentov na ekonomsko fakulteto — 491 rednih in izrednih — letos pa je prevzela vodilno mesto fakulteta za elektrotehniko in strojništvo s 483 slušatelji.

Kljub temu, da se je letos vpisalo manj študentov, pa je bil dotok na posamezne fakultete nesorazmeren v primeru s kapacitetami fakultet. Zato predvidevajo, da ne bo naknadnega vpisa za novince na tehnično fakulteto. TN

Kaj je z Revijo 58

Novo številko Revije 57 že dolgo pričakujemo. Morda bi se lahko ob njej lotili temeljitejšega premišljevanja o skoraj že dvehletnem izhajanju te revije. Tako pa se je v študentski javnosti ustvarilo mnenje, da hodi Revija 57 po čudnih poteh.

Tudi na Svetu za prosveto in kulturo LRS so o Reviji 57 že večkrat temeljito razpravljali. Le-ta si namreč ni mogla sama zagotoviti zadostnega kroga naročnikov in v vsem svojem izhajanju ni pokazala dovolj pozitivnih idejnih in umetniških prizadevanj.

Tudi med študenti — Revija 57 je pravzaprav revija študentov — ni naletela na ugoden odmev in si ni ustvarila zadovoljivega položaja. Velika večina študentov ima odklonilen odnos do idejno umetniških konceptov skupine, ki se je zbrala ob reviji. Tako Reviji 57 nikakor ne moremo pripisovati, da objektivno izraža idejno umetniške poglede in težnje študentskih generacij; Revija 57 izgublja s tem upravičenost še nadalje izhajati pod okriljem Zveze študentov Jugoslavije.

Skoraj vsak študent, ki bi ga vprašali, kaj mu Revija 57 pomeni in kaj mu je dala, bi skomignil v rameni: Revija 57 mu ni dala ničesar. Da je skupina mladih literatov, zbranih okoli nje, dejansko izgubila stik s študentsko mladino in v veliki meri tudi z našo stvarnostjo sploh, nam najbolje dokazuje nedavni literarni večer te skupine v študentskem naselju. Vzkliki: Ali nas imajo za norce? In Zakaj jim dajemo denar, naj raje dajemo nam štipendije! in podobni dokazi ogorčenja poslušalcev večini nastopajočih — tako vsaj upamo — vendar niso bili v ponos. Toda skupine 57« to verjetno ni zmotilo v njeni nadaljnji »umetniški« poti.

Plenum Univerzitetnega odbora

V četrtek, 16. oktobra, bo plenum Univerzitetnega odbora Zveze študentov Jugoslavije, na katerem bodo pripravili material za letno skupščino Zveze študentov ljubljanske univerze. Mimo tega bodo dokončno izoblikovali stališče ob predlogih in razpravah s študentskega seminarja in Ankaranu ter začrtali smernice dela študentske organizacije za prihodnje leto.

Poleg tega bodo na plenumu razpravljali še o problemu kadrov za delo v študentski organizaciji ter o izvedbi študentskih skupščin na posameznih fakultetah.

Seminar z našimi predstavniki v svetih

Študijska komisija pri Univerzitetnem odboru bo organizirala še ta mesec 3-dnevni seminar za novoizvoljene študentske predstavnike v organe družbenega samoupravljanja na naših fakultetah, kjer jih bodo podrobno seznanili s celotno problematiko naše univerze. Pomembnost tega seminarja je predvsem v tem, da se bodo ti študentje že v začetku svojega mandata usposobili za reševanje težkih študijskih in organizacijskih problemov.

Veščinarji ali profesorji

Več kot leto dni je od tega, ko so študentje višje šole za telesno vzgojo prvič prosili za priznanje popolne šole. Vse njihove prošnje pa so bile z nerazumevanjem zavrnjene — celo tam, kjer so pričakovali podporo. Vse kaže, da nekateri vodilni kulturno-prosvetni delavci še danes menijo, da je predmet telesne vzgoje manj vreden kot ostali predmeti. Izraz »veščinarje« — uporabljal so ga že pedagogi telesne vzgoje v stari Jugoslaviji — to misel samo še potrjuje.

Dandanes pravimo, da je človek nedeljiva psihofizična celota. Normalnemu človeku, ki naj bi bil dober graditelj socializma, ne zadostuje samo enostransko izpopolnjevanje duha in telesa, saj bo lahko svoje naloge opravil dobro samo v primeru, če bo telesno zdrav in močan. Poleg tega je današnjemu človeku vse bolj potreben sport, sredstvo telesne vzgoje, kot razvedrilo po duševnem naporu, ki je v naraščanjem tehničarstva vse večji. Potrebo in vrednost športa ugotavljajo najboljši psihologi in pedagogi po vsem svetu, predvsem pa v ZDA, kjer je ritem tehniko najmočnejši. Poudarjajo njegove pozitivne lastnosti in mu dajejo prvo mesto kot osnovni biološki potrebi človeka. Zato ustanavljajo povsod po svetu inštitute, univerze in visoke šole za šport, ki se znanstveno ukvarjajo z vprašanjem telesne vzgoje sodobnega človeka. Prav tako ne smemo pozabiti, da je veliko zanimanje za šport predvsem med srednješolsko mladino.

di na tej šoli nekako zboljšale. Lahko se namreč primeri, da se učitelj telesne vzgoje težko posređi, da ne orje vedno opravljati svojega poklica — za kaj drugega pa nima kvalifikacij. Vse lo zahteva dokončno rešitve problema šole za telesno vzgojo, ker se zna sicer primeriti, da bo dotok slušateljev iz leta v leto manjši — dokler ne bo prišlo do popolnega pomanjkanja strokovnega kadra za telesno vzgojo.

di na tej šoli nekako zboljšale. Lahko se namreč primeri, da se učitelj telesne vzgoje težko posređi, da ne orje vedno opravljati svojega poklica — za kaj drugega pa nima kvalifikacij. Vse lo zahteva dokončno rešitve problema šole za telesno vzgojo, ker se zna sicer primeriti, da bo dotok slušateljev iz leta v leto manjši — dokler ne bo prišlo do popolnega pomanjkanja strokovnega kadra za telesno vzgojo.

V soboto zvečer

Teden ima pet dni in trideset delovnih dni za marjivoga študenta. Za tistega, ki se je zelo resno spoprijel s študijem pa celo sedem. Toda ostanimo raje pri petih delovnih dneh in trideset. Tako je najbolj prav. Potem ostane četrte sobote in nedelja. Ali pa vsaj del nedelje. Za razvedrilo in zabavo študentov. Sicer je res, da izkoristi svoj prosti čas vsakdo drugače, — nekdo ob knjigah, kdo drug v gledališču, kimu, precej pa je tudi tistih, ki hodijo ob sobotah in nedeljah na ples.

tedenske menze na Miklošičevi cesti ples za študente. Čudno je le, da je za ta ples med študenti zelo malo zanimanja. Vse kaže, da se še vedno raje razgubljajo po drugih ljubljanskih plesiščih, kjer marsikje prevladuje »kulturni« ples.

Prav bi bilo, da bi se študentje v večjem številu odzvali vabilu Akademskega plesnega kluba za plesne vaje v študentski menzi. Prav tako vabi Akademski plesni klub vse ljubljanske študente in študentke, da se vključijo v vrste plesnošportnih plesalcev, podrobnejše informacije pa lahko dobijo vsak ponedeljek, sredo in petek od 17. do 18. ure do 15. oktobra letos.

Upajmo, da se bodo študentje odzvali temu vabilu, ker si gotovo vsakdo želi v prvi vrsti kulturne in dostojne zabave.

OBLJUBA DELA DOLG

Vprašanje primernih prostorov, predavalnic, telovadnic, športnih naprav in drugega bi bilo rešljivo v primeru, ko bi realizirali idejo o športnem parku v Mostah, kjer bi bili tudi primerni prostori za internat in upravo. Proforskega kadra je tako dovolj.

Pet let na veterini

Pred kratkim je bila v Beogradu medfakultetna konferenca, katere so se udeležili predstavniki veterinarskih fakultet ali oddelkov iz Ljubljane, Zagreba, Sarajeva in Beograda. Proučevali so trajanje in sistem študija ter organizacijo predavanja. Najvažnejši sklep te konference je bil, naj traja študij na njihovih fakultetah ali oddelkih pet let. Da pa bodo študentje dejansko lahko končali študij v tem roku, so potrebni realni učni načrti in programi ter ugodnejši pogoji študija in življenja študentov.

DIPLOMIRANIH NA LETO

Vprašanje kadra za telesno vzgojo je v Sloveniji porazno. Že tako je malo učiteljev, strokovnjakov — ki jih opazi vsak povprečen dijak, pa je veliko. Samo v Ljubljani bi potrebovali 160 telovadnih učiteljev, da o potrebah ostalih šol v Sloveniji niti ne govorimo!

Višja šola za telesno vzgojo v Ljubljani ima tri letnike s povprečno 20 slušatelji, od katerih jih diplomira vsako leto samo 5! Pet je torej dobrih, strokovnjakov, ostali so povprečni, predvsem zaradi nezadostnega izbora študentov. Prijaviteljev je namreč malo, zato so sprejemali vse — brez potrebnih kriterijev. V glavnem se vpisujejo na šole za telesno vzgojo učitelji in dva do

tribuna

4. DECEMBRA 1951 JE IZšla PRVA številka našega GLASILA KOT NASLEDNIK študentskega LISTA. TA JE IZHAJAL OD 20. MARCA 1949. UREJEVALI SO GA FRANCI AMBROZIČ, ĐARO BRATOS RUDI MARBOTA, MILOŠ ROBE, MILAN STARIN IN MILOŠ MIKELIN, KI JE TUDI UREDNIK PRVEGA LETNIKA "TRIBUNA". PRVI LETNIK OBSEGA 9 številK. — ZADNJO UREDI STANE SAKSIDA — KI IZHAJAJO STIRINAJSTNEVNO NASLEDNJI LETNIK UREJUJE BRIGIS MIKOS. DLA 6 številKE. LETA 1953 PREVZAME S 16 številKO UREDNIŠTVO PRIMOŽ KOZAK, IZIDE 18 številK OD ČETRTEGA LETNIKA DALJE IZHAJA ČASOPIS V 20 številKAH NA LETO BOGDAN PLESA UREJUJE LIST OD 17 številKE IV LETNIKA DO 18 številKE V LETNIKA, KO GA ZAMENJA SEDANJI UREDNIK JANKO POPOVIČ.